

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om häradsting, m. m.; given Stockholms slott den 14 december 1934.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag med vissa bestämmelser om häradsting;
- 2) lag om kungörande av häradsrätts sammanträden; och
- 3) lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.

GUSTAF.

K. Schlyter.

F ö r s l a g
till
L a g
med vissa bestämmelser om häradsting.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I varje tingslag skola årligen, å tingsställe som Konungen bestämmer, hållas två lagtima ting, ett vårting och ett höstting.

Under lagtima ting skall häradsrätten hålla allmänna sammanträden till ett antal av antingen tjugufyra under vårtinget och sexton under hösttinget, eller tolv under vårtinget och åtta under hösttinget, eller sex under vårtinget och fyra under hösttinget, eller ock tre under vårtinget och två under hösttinget.

Sammanträdena skola hållas med lika mellanrum sålunda att de infalla å samma veckodag i varje, varannan, var fjärde eller var åttonde vecka, allt efter det antal som skall hållas i tingslaget, med början viss veckodag närmast efter den 6 januari under vårtinget och efter den 24 augusti under hösttinget. Består domsaga av flera än ett tingslag, må första sammanträdet under vartdera tinget i ett av tingslagen eller, om de äro flera än två, i vissa av dem hållas å senare dag än nyss sagts, dock ej senare än att sista sammanträdet infaller under vårtinget före den 24 juni och under hösttinget före den 15 december.

2 §.

Konungen bestämmer för varje tingslag, med iakttagande av vad i 1 § är stadgat, antalet sammanträden och den sammanträdestur som skall tillämpas.

3 §.

Inträffar helgdag å dag som för sammanträde blivit föreskriven, träde rätten samman nästa söckendag därefter; dock att, där sammanträde skulle infalla å långfredagen, detta i stället skall hållas onsdagen i samma vecka. Å sistnämnda dag skall ock hållas sammanträde som enligt tingsordningen skulle infalla torsdagen eller lördagen närmast före påskdagen. Skulle sammanträde infalla den 23 juni, skall det i stället hållas nästföregående helgfria dag. Jämkning som nu sagts skall ej verka rubbning i tiden för nästa allmänna sammanträde.

Erfordras vid allmänt sammanträde mera än en rättegångsdag, skall sammanträdet fortgå det antal helgfria dagar i följd som finnes nödigt.

4 §.

Där enligt lag uppskov i mål bort meddelas till nästa ting, skall uppskovet ske till nästa allmänna sammanträde inom tingslaget eller, om längre rådrum erfordras, till annat allmänt sammanträde under samma eller följande ting.

Är i lag eller författning stadgat att talan skall anhängiggöras eller annan åtgärd vidtagas sist å det ting som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit, skall vad föreskrivet är fullgöras senast å det allmänna tingssammanträde som först hålles inom tingslaget efter det förhållandet inträtt eller den angivna tiden därefter förflutit. Ankommer på rätten eller domaren att förordna att åtgärd skall vidtagas å visst ting, varde förordnandet efter nu stadgade grunder lämpat.

I fall som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken skall å part, vilken icke inställer sig å utsatt rättegångsdag, tillämpas vad i nämnda lagrum stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting.

5 §.

När mål å allmänt sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Möter hinder härför i anseende till målets beskaffenhet, må dom avkunnas å senare allmänt sammanträde under tinget eller, om det ej kan ske, å särskilt sammanträde som i sådant fall för doms avkunnande och tingets avslutande skall hållas snarast möjligt samt senast den 20 juli för vårtinget och senast den 31 december för hösttinget. Där ej synnerliga skäl till annat föranleda, må dock med avkunnande av dom ej anstå till senare allmänt sammanträde än sådant som infaller i fjärde veckan efter den under vilken handläggningen avslutades eller, om allmänt sammanträde ej då hålles, näst därefter infallande allmänna sammanträde under tinget. Då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas när sådant kommer att ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande gäller icke mål angående häktad eller andra slag av mål, för vilka särskild skyndsamhet är föreskriven eller eljest skall iakttagas.

Om tiden då dom skall skriftligen utgivas gälle vad Konungen därom stadgar.

6 §.

Konungen må, där det med hänsyn till särskilda förhållanden prövas lämpligt, för visst tingslag giva andra bestämmelser än 1 § innehåller rörande antalet allmänna sammanträden och tiden dem emellan. Skola enligt sålunda fastställd särskild tingsordning i något fall hållas mindre än fem allmänna sammanträden om året, äge Konungen tillika föreskriva att, därest mål blivit vid allmänt sammanträde slutfört men dom icke kunnat meddelas vid sammanträdet, särskilt sammanträde må hållas för doms avkunnande, ändå att sedermera allmänt sammanträde infaller under tinget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1936.

Genom lagen upphävas 2 kap. 1 § rättegångsbalken samt vad i 2 kap. 3 § och 24 kap. 5 § rättegångsbalken är stadgat om tid för meddelande och utgivande av dom, bestämmelserna i kungl. brevet den 13 januari 1757 angående tiden för tings och andra förrättingars hållande, förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting, lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingssammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting ävensom vad i 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas om tingsstad.

Förslag
till
Lag
om kungörande av häradsrätts sammanträden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Häradshövding vare skyldig att före den 1 november varje år meddela hovrätten och Konungens befallningshavande uppgift om tid och plats för de allmänna tingssammanträden och sammanträden med tremansnämnd som under det nästföljande året skola hållas i domsagan. Gälla för visst tingslag särskilda regler i fråga om beskaffenheten av mål eller ärenden vilka må upptagas vid sammanträden med tremansnämnd, skall detta anmärkas i uppgift som nyss sagts.

2 §.

Varder särskilt sammanträde utsatt för avkunnande av dom, skall genom häradshövdingens försorg tid och plats för sammanträdet senast andra söndagen förut kungöras i tingslagets kyrkor. Häradshövdingen åligger ock att minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande.

3 §.

Med iakttagande av de i 1 och 2 §§ stadgade tider för avsändande av där omförmälda uppgifter har häradshövdingen jämväl att föranstalta därom, att nämnda uppgifter varda anslagna å rättens dörr ävensom kungjorda i en eller flera tidningar inom orten, därvid sådana tidningar böra väljas, som genom spridning inom olika grupper av tingslagets befolkning bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. För kungörelsekostnaden njute häradshövdingen ersättning av allmänna medel.

4 §.

Konungens befallningshavande åligger att låta de uppgifter, som här ovan omförmälas, införas såväl i allmänna tidningarna som i länskungörelserna.

Kungörelse angående uppgifterna enligt 1 § skall beträffande samtliga domsagor i länet införas i allmänna tidningarna den 1 december varje år eller, om söndag då infaller, påföljande dag samt i länskungörelserna under november månad, och bör kungörelsen beträffande varje tingslag första söndagen i december månad uppläsas i tingslagets kyrkor. Uppgifterna enligt 2 § skola införas i allmänna tidningarna och länskungörelserna ofördröjligen efter det de inkommit.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935, från och med vilken dag lagen den 7 maj 1918 om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m. skall upphöra att gälla.

F ö r s l a g

till

L a g

om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall skola upphöra att gälla från och med den 1 januari 1936.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 september 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler fråga om *ändrade lagbestämmelser angående häradsting m. m.* Föredraganden anför:

»Frågan om upphävande av gällande, till stor del föråldrade lagbestämmelser rörande häradsrätternas sammanträden och dessa bestämmelsers ersättande med lagregler, vilka ansluta sig till numera rådande förhållanden, har under innevarande år varit föremål för utredning inom justitiedepartementet. Samtidigt ha vissa därmed sammanhängande spörsmål behandlats, bland andra frågan om ändring i gällande ordning för bestämmande av tingsställen samt frågan om ändrade föreskrifter rörande kungörandet av häradsrätts sammanträden. På grundval av utredningen har utarbetats en *promemoria jämte utkast* dels till lag med vissa bestämmelser om häradsting dels ock till lag om kungörande av häradsrätts sammanträden. Lagutkasten torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom *bilaga B*.

Över promemorian med lagutkasterna ha genom remiss utlåtanden inforrats från domhavandena, hovrätterna — efter tagen del av vederbörande domhavandes utlåtanden — och processlagberedningen, varjämte Sveriges advokatsamfund beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

Gällande stadganden om häradsrätts sammanträden samt deras tillämpning.

Beträffande ordningen för häradsrätts sammanträden finnas stadganden dels i 2 kap. 1 § rättegångsbalken samt i kungl. brevet till hovrätterna den 13 januari 1757 angående tiden för tings och andra förrättningars hållande, varigenom förstnämnda lagrum i vissa avseenden ändrats och kompletterats, dels ock i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting.

Jämlikt 2 kap. 1 § rättegångsbalken och kungl. brevet 1757 skola årligen hållas tre ting: första gången om vintern (vinterting), emellan tjugonde dag jul

(13 jan.) och april månad, andra gången om sommaren (sommarting), emellan Valborgs (1 maj) och midsommars dag, tredje gången om hösten (höstting), emellan medio september och Thomasmässan (21 dec.). Efter Konungens bestämmande kunna dock färre ting hållas. Likaledes kunna i särskild ordning andra årstider fastställas för tingen. Häradshövdingen har att bestämma tid för tingen inom de föreskrivna perioderna.

I 1872 års förordning stadgas att i tingslag, som ensamt utgör en domsaga så ock där två tingslag äro till en domsaga förenade, årligen skola hållas två lagtima ting, ett vårting mellan den 7 januari och midsommar samt ett höstting mellan den 24 augusti och Tomedag (21 dec.). Utgör tingslag ensamt en domsaga, skall enligt 2 § häradsrätten där hålla tio allmänna sammanträden om året, sex under vårtinget och fyra under hösttinget. Enligt 3 § skola, om domsaga består av två tingslag, årligen i vardera tingslaget hållas fem allmänna sammanträden, varav tre under vårtinget och två under hösttinget. Tiderna för sammanträdena, sammanträdesturerna, skola enligt i 2 och 3 §§ närmare angivna grunder för varje domsaga bestämmas av Konungen. Enligt 10 § äger emellertid Konungen förordna att i tingslag som avses i förordningen allmänna sammanträden må hållas till större antal, liksom å andra dagar, än i 2 och 3 §§ föreskrivits. Konungens befogenhet härutinnan var enligt den ursprungliga, till år 1919 gällande lydelsen av 10 § begränsad såtillvida att ökning av sammanträdenas antal kunde ifrågakomma allenast i tingslag som jämte ett annat bildade en domsaga; antalet fick ej heller överstiga tio om året.

Enligt stadgande i 11 § av 1872 års förordning skall den i rättegångsbalken föreskrivna tingsordningen (gamla tingsordningen) tillämpas i domsagor som bestå av tre eller flera tingslag. Dock ankommer det, jämlikt samma lagrum, på Konungens prövning, om och i vad mån sådan anordning av tingen som med förordningen överensstämmer (nya tingsordningen) må i ett eller flera av tingslagen införas.

Vid tiden för nya tingsordningens införande bestodo allenast 14 av de 103 domsagorna i riket av ett tingslag samt 27 domsagor av två tingslag. I de övriga 62 domsagorna voro tingslagen tre eller flera. Den nya tingsordningen erhöll således till en början ett jämförelsevis begränsat tillämpningsområde. I syfte att påskynda rättsskipningen vid häradsrätterna vidtogos efter hand förändringar i domsago- och tingslagsindelningen i sådan riktning att antalet domsagor omfattande mer än två tingslag väsentligen minskades, varigenom tillämpningen av 1872 års förordning i motsvarande grad utvidgades. År 1913 utgjorde sålunda hela antalet domsagor 121, och av dessa bestodo 100 av ett eller två tingslag. Numera är antalet domsagor 117, varav 58 med ett, 51 med två samt endast 8 med flera tingslag. Beträffande sistnämnda domsagor, varest sammanslagning av tingslagen icke ansetts böra genomföras, har under senare år undantagsbestämmelsen i 11 § kommit i tillämpning. För icke mindre än 16 av de 25 tingslag som ingå i dessa domsagor ha föreskrifter meddelats om hållande av allmänna sammanträden till ett antal varierande

mellan 10 och 4 årligen. Gamla tingsordningen gäller i följd härav numera endast i 7 domsagor, och i dessa blott beträffande ett eller två av tingslagen.

Den genom 1872 års förordning införda tingsordningen kom till följd av den föreskrivna begränsningen av antalet tingsammansnåtråden med tiden att framstå såsom mindre tillfredsstållande, framför allt i domsagor inom vilka större samhållen uppstodo. Olågenheterna av de fåtaliga råttegångstillfållena gjorde sig särskilt kånnbara i fråga om lagfarts- och in-teckningsårenden samt ordningsmål och vissa enklare kravmål. En förbåttring hårutinnan intrådde efter införandet av särskilda tingsammansnåtråden med tremansnåmnd jåmlikt lagen den 7 maj 1918. I samband dårmed upphåvdes, genom lag samma dag, stadgandet i 10 § av 1872 års förordning, enligt vilket antalet allmåna sammansnåtråden i varje tingslag finge utgåra høgst tio om året. Den i 10 § fõrutsatta, genom sistnåmnda lagåndring våsentligt vidgade møjligheten att i administrativ ordning föråndra tingsordningarna genom økning av de allmåna sammansnåtrådenas antal kom emellertid till anvåndning i större omfattning fõrst från och med år 1926. Under sistnåmnda år hade inom justitiedepartementet verkstållts en utredning i syfte att, med tillåmpning av dittills vunna erfarenheter av olika system för tingsammansnåtrådenas anordnande, uppstålla såvitt møjligt enhetliga principer för beståmmande av antalet allmåna sammansnåtråden och sammansnåtråden med tremansnåmnd (statens off. utredn. 1926: 6). Ett i betånkandet intaget schema øver låmpliga tingsordningar för rikets domsagor visade betråffande flertalet domsagor och tingslag en genomgående økning av antalet allmåna sammansnåtråden. I den framlagda promemorian uttalades, att den grundläggande tanken vid schemats utarbetande varit att det måste innebåra en fördel såvål för den råttsøkande allmånheten som för domsagoarbetet att, dår kommunikationer och øvriga omståndigheter sådant medgåve, undvika anhopning av råttegångsdagar och i stållet fördela dessa på motsvarande antal allmåna tingsammansnåtråden, vart och ett om blott en råttegångsdag.

Under åren 1926—1933 ha utfårdats kungørelser, innehållande fõreskrifter om åndrad tingsordning i ett stort antal domsagor. I den senaste kungørelsen, utfårdad den 20 oktober 1933 (S. F. S. nr 585), varigenom tåtare allmåna sammansnåtråden infõrdes i 36 domsagor, upptogos, efter mindre jåmkningar, jåmvål tidigare med stød av 10 och 11 §§ i 1872 års förordning meddelade beståmmelser rørande tingsordningarna. Kungørelsen utvisar att av de 109 domsagor, å vilka 1872 års förordning numera år omedelbart tillåmplig, 61 stycken eller 56 % erhållit tingsordningar som med avseende å antalet allmåna sammansnåtråden mer eller mindre avvika från fõreskrifterna i 2 och 3 §§ av fõrordningen.

Nu gållande tingsordningar åro, såvitt angår de allmåna sammansnåtrådenas antal samt antalet ting enligt 2 kap. 1 § råttegångsbalken, i sammandrag fõljande:

Antal allmänna sammanträden jäml. KF 1872 resp. ting jäml. 2 kap. 1 § RB	A n t a l d o m s a g o r			
	under Svea hovrätt	under Göta hovrätt	under Skånska hovrätten	Summa
<i>i domsagor med ett tingslag</i>				
10	14	10	11	35
20	5	9	4	18
40	3	2	—	5
<i>i domsagor med två tingslag</i>				
5 + 5	7	6	—	13
10 + 5	13	7	—	20
10 + 7	—	2	—	2
10 + 10	7	4	1	12
15 + 5	1	—	—	1
20 + 5	1	—	—	1
29 + 10	—	—	1	1
20 + 20	—	1	—	1
<i>i domsagor med flera tingslag</i>				
5 + 5 + 3	2	—	—	2
5 + 5 + 5	1	—	—	1
10 + 3 + 2	1	—	—	1
10 + 5 + 3	1	—	—	1
10 + 6 + 2	1	—	—	1
10 + 10 + 3	1	—	—	1
5 + 4 + 3 + 2	1	—	—	1
Summa	59	41	17	117

Såsom förut nämnts skall jämlikt 2 och 3 §§ i 1872 års förordning Konungen för varje domsaga bestämma sammanträdestur. Härvid stå tre alternativ till buds. Sammanträdena kunna börja antingen första måndagen under tingsperioderna eller nästföljande torsdag eller måndagen i veckan därefter. Föreskrifterna om skilda sammanträdesturer infördes i förordningen genom lag den 4 juni 1913 i syfte att samtidiga sammanträden inom närbelägna domsagor i möjligaste mån skulle undvikas. Avvikelse från huvudregeln i fråga om sammanträdesturerna har med stöd av det förutnämnda stadgandet i 10 § ägt rum i ett stort antal fall vid fastställandet av tingsordningar med större antal sammanträden än det enligt 1872 års förordning normala. Särskild sammanträdestur har naturligtvis städse måst föreskrivas beträffande ett av tingslagen i domsaga som omfattat två tingslag, då sammanträdena i domsagan ökats utöver det i 3 § stadgade antalet. Men dessutom ha ej sällan andra veckodagar än de i förordningen angivna — måndagar och torsdagar — fastställts

såsom begynnelse dagar. I flera fall har sålunda bestämts att sammanträdena skola hållas å tisdagar med början andra tisdagen i januari respektive sista tisdagen i augusti. Även på annat sätt fastställda tisdagsturer förekomma (tredje tisdagen i januari, tisdagen närmast efter andra måndagen i januari etc.). I ett tingslag, Skellefteå, hållas sammanträden å onsdagar. Vidare förekommer att såsom begynnelse dagar bestämts andra torsdagen i januari och sista torsdagen i augusti, ej såsom förordningen förutsätter såsom det normala torsdagarna närmast efter andra måndagen i januari och efter sista måndagen i augusti. Jämväl i andra avseenden än nu antytts har i fråga om sammanträdesturerna avvikelse ägt rum från vad i 2 och 3 §§ av förordningen därom är stadgat.

Gällande föreskrifter om tingsställe samt tidigare ändringsförslag.

Enligt 2 kap. 1 § rättegångsbalken gäller att ting skall hållas å rätten tingsstad. I 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas att tingsbyggnad skall vart härad bygga å vanlig tingsstad eller där Konungens befallningshavande prövar det för allmogen lägligast, sedan rätten däröver hörd är. Sistnämnda lagrum innehåller ytterligare bl. a. att tingshus skall bestå av 'en stuva så stor, som tarvas, och två kamrar'. I denna del anses dock lagrummet numera föråldrat samt icke vidare efter sin lydelse tillämpligt. Frågor om uppförande av tingshus samt om beskaffenheten och inredningen av sådan byggnad upptagas och prövas av Konungens befallningshavande med stöd av landshövdinginstruktionen den 12 april 1918, § 23. Besvär över Konungens befallningshavandes beslut såväl rörande platsen för tingshus som beträffande övriga nu nämnda frågor handläggas av regeringsrätten (se lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt 2 § 2:o).

Vid skilda tillfällen har fråga uppkommit om ändring av de i byggningsbalken meddelade stadgandena om tingshusbyggnad. Bland annat ha förslag framlagts i syfte att överflytta beslutanderätten i fråga om tingsplatsen från länsstyrelsen till Kungl. Maj:t.

Redan det förslag till stadga angående de allmänna underdomstolarne å landet m. m., vilket framlades år 1868 och som ligger till grund för 1872 års förordning, innehöll en bestämmelse enligt vilken i vart tingslag skulle finnas allmän tingsstad 'å det ställe hitintills vanligt varit eller Konungen bestämmer'. Nya lagberedningen föreslog ett stadgande av innehåll att stället för landsrätts sammanträden (tingsställe) bestämmas av Konungen.

I ett av processkommissionen angivet yttrande över skrivelse den 23 april 1920 av riksdagens justitieombudsman angående behovet av tidsenlig lagstiftning om beskaffenheten av tingshus och granskning av ritningar till nya tingshus föreslog processkommissionen en lagändring, varigenom den rätt att besluta om platsen för tingshus som tillkomme Konungens befallningshavande överflyttades på Kungl. Maj:t. En sådan lagändring påkallades, enligt vad processkommissionen i sagda yttrande anförde, av den stora betydelsen för rättskipningen av att tingsammans träden hölles på lämpliga orter. Då det icke minst ur synpunkten av en blivande rättegångsreform vore av betydelse att

tillkomsten av olämpliga anordningar i förevarande hänseenden förekommes, syntes det processkommissionen lämpligt att lagstiftningsåtgärder i ämnet omedelbart företoges.

Under år 1921 remitterades till lagrådet ett förslag till ändrad lydelse av 26 kap. 4 § byggningsbalken, vilket beträffande nu förevarande fråga innehöll följande stadgande: Tingshus skall vart tingslag bygga å vanlig tingsstad eller å ort, Konungen bestämmer, sedan rätten däröver hörd är. Mot förslaget i denna del gjorde lagrådet ingen erinran. Stadgandet inflöt därefter oförändrat i det förslag som genom proposition (nr 48) förelades 1922 års riksdag. Första lagutskottet (utlåtande nr 16) fann starka skäl tala för ett överflyttande till Kungl. Maj:t av beslutanderätten i frågor om bestämmande av platsen för tingshus samt tillstyrkte förslaget i denna del. Jämväl i övrigt blev förslaget i huvudsak godkänt av utskottet. I riksdagen blev emellertid utgången en annan. Det motstånd förslaget här mötte hänförde sig dock icke, såvitt av protokollen framgår, till den nu förevarande frågan utan främst till en annan punkt i förslaget, som innebar att jämväl fastställandet av ritning och byggnadsbeskrivning till tingshus skulle tillkomma Kungl. Maj:t i statsrådet.

Här må vidare anmärkas att Kungl. Maj:t i cirkulär till länsstyrelserna den 12 februari 1926 — till förekommande av att tingshusbyggnadsskyldige bleve belastade med kostnad för byggnadsarbeten vilkas nytta med hänsyn till blivande, mera genomgripande förändringar på rättegångsväsendets område kunde vara tvivelaktig — anbefallt länsstyrelserna att, då fråga uppkommer om nybyggnad eller ombyggnad av tingshus, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, varefter ärendet skall hos länsstyrelsen vila i avbidan på Kungl. Maj:ts prövning huruvida tingslagsreglering bör äga rum.

Gällande stadganden om kungörande av ting samt tidigare ändringsförslag.

Lagen den 7 maj 1918 om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m. innehåller i huvudsak följande. Enligt 1 § skall häradshövding före den 1 november varje år meddela hovrätten och Konungens befallningshavande uppgift avseende det följande året dels om dagen för början av varje allmänt tingsammansträde i tingslag där ting hållas enligt 1872 års förordning samt, vad angår annat tingslag, om dagen för varje lagtims tings början, dels ock om tid och ort för sammansträden med tremansnämnd. Utsättes tings avslutande till särskild dag, skall enligt 2 § genom häradshövdingens försorg tiden för avslutandet kungöras i tingslagets kyrkor senast andra söndagen förut. Dessutom skall häradshövdingen minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande. I 3 och 4 §§ meddelas föreskrifter om publicering av de förutnämnda uppgifterna i ortstidningar, allmänna tidningarna och länskungörelserna. Kungörandet i ortstidningarna skall ombesörjas av häradshövdingen, i allmänna tidningarna och länskungörelserna av Konungens befallningshavande. Uppgifterna enligt 1 § skola införas i allmänna tidningarna den 1 december varje år samt i länskungörelserna under november månad. De skola därjämte be-

träffande varje tingslag uppläsas i tingslagets kyrkor första söndagen i december.

Frågan om åstadkommande av större fullständighet och enhetlighet i kungörelseförfarandet har varit föremål för utredning i anledning av framställning av Sveriges advokatsamfund till riksdagens justitieombudsman samt dennes skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 oktober 1928 (intagen i ämbetsberättelsen till 1929 års riksdag sid. 247). I fråga om sättet för tingens och tings-sammanträdenas kungörande hänvisade advokatsamfundet till en uppsats av advokaten A. Hemming-Sjöberg i Svensk Juristtidning (1928 sid. 175). I nämnda uppsats framhölls att det i lagen om kungörande av tings början och avslutande m. m. stadgade sättet för tingsterminernas kungörande i sin tillämpning visat sig mindre tillfredsställande, i det att i en del fall ofullständiga och felaktiga uppgifter influerats. Därjämte framhölls den brist på formell överensstämmelse som rådde mellan de olika länsstyrelsernas kungörelser, en brist som ledde till otydlighet och minskad överskådlighet. För att i dessa hänseenden vinna en tillfredsställande ordning föreslogs sådan ändring av nu gällande författning, att kungörelserna komme att innehålla fullständiga uppgifter om tid (d. v. s. dag och klockslag) samt ort (med tillägg av adress, där så vore behövt) för alla tingssammanträden, dels uppgifter om de inskränkingar i befogenhet som kunde vara föreskrivna för vissa sammanträden, varjämte ifrågasattes, att det skulle uppdragas åt hovrätterna att ombesörja kungörandet. — Justitieombudsmannen fann för sin del vad sålunda blivit anfört vara värt allt beaktande.

Över justitieombudsmannens skrivelse avgåvos, efter remiss den 6 november 1928, yttranden av hovrätterna. *Svea hovrätt* anförde att det svårigen kunde förnekas att de framställda anmärkningarna ägde ett visst fog. I likhet med författaren till nämnda uppsats hölle hovrätten före, att en tillfredsställande ordning skulle erhållas, därest 1 § i lagen den 7 maj 1918 erhöles en avfattning som utmärkte att i kungörelse om tingssammanträdena skulle intagas tydliga uppgifter såväl om tid på dagen för sessionernas början och platsen för sammanträdena som ock andra nödiga upplysningar. Däremot funne hovrätten det icke för åstadkommande av önskvärd förbättring vara erforderligt att ombesörjandet av kungörelsernas införande i allmänna tidningarna ålades hovrätterna. Kravet på likformighet, tydlighet och överskådlighet i kungörelsernas uppställning torde kunna tillgodoses genom fastställande av ett formulär, efter vilket dylika kungörelser borde uppsättas. *Skånska hovrätten* tillstyrkte de framlagda förslagen. *Göta hovrätt* anslöt sig till förslaget att bestyret med sammanträdenas kungörande överflyttades till hovrätterna och fann önskemålet beträffande kungörelsernas komplettering vara värt allt beaktande. *Domhavandena*, vilkas yttranden över förslaget jämväl inhämtades, förordade i allmänhet en komplettering av kungörelserna. Däremot yppade sig delade meningar beträffande lämpligheten att å hovrätterna överflytta bestyret med kungörelsernas publicering.

Utkast till lag med vissa bestämmelser om häradsting samt yttranden däröver.

De regler som upptagits i utkastet till lag med vissa bestämmelser om häradsting äro avsedda att gälla för samtliga häradsrätter i riket. Genom de föreslagna reglerna skulle följaktligen såväl 2 kap. 1 § rättegångsbalken och de i kungl. brevet den 13 januari 1757 givna föreskrifterna som 1872 års förordning upphävas. Liksom enligt sistnämnda förordning skall enligt lagutkastet häradsrätt hålla visst antal allmänna sammanträden, uppdelade på två serier, lagtima ting, det ena benämnt vårting och det andra höstting. Jämte de allmänna sammanträdena under ett ting skall vid behov kunna hållas särskilt sammanträde för doms avkunnande och tingets avslutande. Dessutom skall i undantagsfall särskilt sammanträde för avkunnande av dom kunna förekomma mellan de allmänna sammanträdena.

Sammanträdena, såväl de allmänna som de särskilda, skola hållas å tingsställe som Konungen bestämmer. Genom denna regel upphäves enligt utkastets slutbestämmelser vad i 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas om tingsstad.

I fråga om antalet allmänna sammanträden inom de särskilda tingslagen föreslås fyra huvudtyper av tingsordningar. Sammanträdenas antal skall sålunda kunna utgöra antingen 24 under vårtinget och 16 under hösttinget, eller 12 under vårtinget och 8 under hösttinget, eller 6 under vårtinget och 4 under hösttinget, eller ock 3 under vårtinget och 2 under hösttinget. Sammanträdena skola hållas med lika mellanrum sålunda att de infalla å samma veckodag i varje, varannan, var fjärde eller var åttonde vecka, allt efter det antal som skall hållas i tingslaget, med början viss veckodag närmast efter den 6 januari under vårtinget och efter den 24 augusti under hösttinget. För det fall att domsaga består av mer än ett tingslag, skall dock första sammanträdet i ett av tingslagen eller, om tingslagen äro flera än två, i vissa av dem kunna hållas senare än nyss sagts, dock ej senare än att sista sammanträdet inträffar under vårtinget före den 24 juni och under hösttinget före den 15 december. Inom sålunda uppdragna gränser har Konungen att för varje tingslag bestämma antalet sammanträden och sammanträdestur. Härvid skall iakttagas att sammanträdenas antal, där ej omständigheterna till annat föranleda, skall fastställas till minst 20 om året i tingslag som ensamt utgör en domsaga, och till minst 10 om året i tingslag som jämte ett annat tingslag bildar en domsaga. Från de nu nämnda reglerna skall dock avvikelse kunna äga rum där det med hänsyn till särskilda förhållanden prövas lämpligt. För dylikt fall föreslås att Konungen skall äga förordna att visst tingslag skall undantagas från föreskrifterna angående årliga antalet sammanträden och tiden dem emellan samt tillika bestämma den särskilda tingsordning som skall tillämpas i tingslaget.

Utkastet innehåller i likhet med 1872 års förordning stadgande därom att i händelse helgdag inträffar å dag som för sammanträde blivit föreskriven, rätten skall träda samman nästa söckendag därefter. Från denna regel göres undantag för den händelse sammanträdet skulle infalla å långfredagen eller å torsdagen eller lördagen närmast före påskdagen. Sammanträdet skall i så-

dant fall hållas onsdagen i samma vecka. I detta sammanhang föreskrives att sammanträde skall fortgå det antal helgfria dagar i följd som finnes erforderligt.

Där enligt lag uppskov i mål bort meddelas till nästa ting, skall enligt utkastet — vilket härutinnan överensstämmer med 1872 års förordning — uppskovet ske till nästa allmänna sammanträde eller, om längre rådrum erfordras, till annat sammanträde under samma eller följande ting. Utkastet innehåller vidare ett från 1872 års förordning delvis avvikande stadgande därom att i fall som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken, skall å part, vilken icke inställer sig å allmänt sammanträde innan detta är avslutat eller å utsatt rättegångsdag, tillämpas vad i nämnda lagrum stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting. I anslutning till dessa bestämmelser ha i utkastet upptagits föreskrifter av enahanda innehåll som de vilka i lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingssammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting äro givna beträffande tingslag där ting hållas enligt 1872 års förordning. I denna del innehåller sålunda utkastet, att om i lag eller författning är stadgat att talan skall anhängiggöras eller annan åtgärd vidtagas sist å det ting som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit, skall vad föreskrivet är fullgöras senast å det allmänna tingssammanträde som först hålles efter det förhållandet inträtt eller den angivna tiden därefter förflutit, samt vidare att om på rätten eller domaren ankommer att förordna att åtgärd skall vidtagas å visst ting, förordnandet skall lämpas efter angivna grunder.

Beträffande tiden inom vilken dom skall avkunnas, sedan mål blivit slutligen handlagt, samt om de förut nämnda särskilda sammanträdena för doms avkunnande innehåller utkastet följande. När mål å allmänt sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas, om den dessförrinnan kan författas, men eljest å senare allmänt sammanträde under tinget eller å särskilt sammanträde, som för doms avkunnande och tingets avslutande må hållas å tingsstället senast den 20 juli för vårtinget och senast den 31 december för hösttinget. Med avkunnande av dom må dock ej anstå längre än fyra veckor från det handläggningen avslutades, om allmänt sammanträde hålles inom nämnda tid. I annat fall skall domen avkunnas å nästföljande allmänna sammanträde eller, om allmänt sammanträde ej vidare inträffar under tinget, å särskilt sammanträde varom förut sagts. Härjämte ha i utkastet införts de i 1872 års förordning meddelade stadgandena att då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas när sådant kommer att ske, ävensom att de givna föreskrifterna om anstånd med doms avkunnande icke avse mål angående häktad. I händelse för visst tingslag fastställts särskild tingsordning, enligt vilken årliga antalet allmänna sammanträden understiger fem, skall tillika kunna föreskrivas att, därest mål blivit vid allmänt sammanträde slutfört men dom däri icke kunnat meddelas vid sammanträdet, särskilt sammanträde för doms avkunnande skall utsättas att hållas inom viss tid, ej överstigande åtta veckor därefter, ändå att ytterligare allmänt sammanträde infaller under tinget.

Från 1872 års förordning har upptagits stadgandet att i allt vad till rättegången hörer skall om tingslag gälla vad genom lag eller författning är stadgat om härad.

Den nya lagen har avsetts skola träda i kraft den 1 januari 1936.

Flertalet av de över lagutkastet hörda *domhavandena* ha icke funnit anledning till erinran mot de föreslagna lagbestämmelserna. I en del av de från domhavandena inkomna yttrandena ha framställts erinringar eller önskemål, vilka beröra särskilda i utkastet upptagna stadganden utan att dock rikta sig mot grunderna för den ifrågasatta lagstiftningen. Ett mindre antal domhavande (18) ha framställt anmärkningar mot mera väsentliga bestämmelser i utkastet. De sistnämnda anmärkningarna avse huvudsakligen stadgandet om fastställande i normala fall av tingsordningar med minst 20 och 10 allmänna sammanträden om året. *Göta hovrätt* och *hovrätten över Skåne och Blekinge* ha i allt väsentligt tillstyrkt förslaget. *Svea hovrätt* har på skäl som i det följande skola omnämnas förordat borttagande av stadgandet om visst minsta antal sammanträden samt därutöver framställt ett par detaljmärkningar. *Processlagberedningen* har i huvudsak gillat förslaget. *Advokatsamfundet* slutligen har tillstyrkt de föreslagna lagändringarna.

I fråga om behovet av nya lagregler rörande häradsrätternas tingsordningar ha uttalanden gjorts av, bland andra, Göta hovrätt och processlagberedningen, vilka härutinnan anfört i huvudsak följande.

Göta hovrätt: Med hänsyn till de förändringar i domsagoindelning och tingsordning som ägt rum efter tillkomsten av 1872 års förordning, ansåge hovrätten det i hög grad lämpligt att denna förordning bleve ersatt med nya bestämmelser i ämnet, avpassade efter vad redan nu gällde eller i detta sammanhang kunde anses önskvärt. Härvid borde givetvis tillses att kravet på snabbhet i rättskipningen bleve, under beaktande av andra viktiga intressen, vederbörligen tillgodosett.

Processlagberedningen: En omarbetning av gällande bestämmelser angående häradsting vore ur flera synpunkter påkallad. Mot grunderna för den föreslagna lagstiftningen hade beredningen icke något att erinra. En ökning av det antal allmänna tingssammanträden, som i 1872 års förordning angäves såsom normalfall, vore i flertalet tingslag av behovet påkallad redan med nuvarande rättegångsförfarande och bleve det uppenbarligen än mera efter genomförandet av en ny rättegångsordning. Av vikt vore dessutom, att bestämmelserna om antalet tingssammanträden gäves en sådan utformning, att de medgäve en anpassning av tingsordningarna efter de särskilda förhållandena inom varje tingslag. Visserligen kunde det i och för sig anses önskvärt att, såsom ock före 1872 års förordning i stort sett varit förhållandet, de inom olika tingslag gällande tingsordningarna ägde en viss överensstämmelse. Med hänsyn till de starkt skiftande förhållandena i olika domsagor kunde tydligen detta önskemål tillgodoses allenast i ganska begränsad omfattning. I den lagutkastet åtföljande promemorian hade uttalats att hittills vunna erfarenheter syntes tala för att en tingsordning, enligt vilken sammanträden hölles med två veckors mellanrum under tingsperioderna, för ett stort antal domsagor kunde anses lämplig för domsagoarbetet. Med promemorians författare vore beredningen ense därom att en dylik tingsordning borde anses såsom typfall. Denna ståndpunkt ledde till att, då omständigheterna ej föranledde till annat, sammanträdenas antal fastställdes, i tingslag som ensamt utgjorde en domsaga till 20, och i tingslag som jämte ett annat bildade en domsaga till 10.

Svea hovrätt har — då enligt utkastet beslutanderätten i fråga om sammanträdenas antal och sammanträdesturerna vore lagd i Konungens hand — funnit det ej vara erforderligt eller lämpligt att till en dylik regel anknyta sådana anvisningar angående beslutanderättens utövning som förslaget innehöle. Vid bedömande av frågan om ändring i gällande tingsordning invergade nämligen, jämte den i förslaget särskilt uppmärksammade omständigheten huruvida en domsaga bestode av ett eller flera tingslag, en mångfald andra ej mindre viktiga förhållanden, och det syntes riktigast att lämna ärendet att avgöras av Konungen efter fri prövning av dem alla. Det torde enligt hovrättens mening icke kunna befaras att vikten av tillräckligt täta sammanträden därvid komme att underskattas. Lagbestämmelserna härutinnan syntes därför lämpligen böra begränsas till en föreskrift av innehåll att Konungen, med iakttagande av stadgandena rörande antalet sammanträden och den sammanträdestur som skall tillämpas, för varje tingslag meddelar bestämmelse därom.

De *domhavande* vilka mot förslaget framställt erinringar av principiell innebörd ha, såsom förut antytts, mestadels inskränkt sig till att yrka borttagande eller modifierande av regeln om fastställande av respektive 20 och 10 allmänna sammanträden såsom normal tingsordning. Såsom skäl mot uppställande av en regel av ifrågavarande slag har anförts att densamma icke vore ägnad att befordra en anpassning av tingsordningarna efter förhållandena i de olika orterna utan i stället kunde befaras föranleda ökning av antalet sammanträden även i tingslag där sådan icke vore av behovet påkallad. Sammanträden med två veckors mellanrum skulle dessutom medföra en icke önskvärd splittring av domsagoarbetet och därigenom i många fall en oskäligt ökad arbetsbelastning och även ökade kostnader för häradshövdningarna. Särskilt har framhållits att svårigheter i sådant hänseende skulle uppstå i domsagorna i norra delen av landet och överhuvud i mindre domsagor, där erforderliga arbetskrafter icke stode till buds.

I fråga om sammanträdesturernas anordnande ha två *domhavande* uttalat sig för bibehållande av den nuvarande s. k. tredje sammanträdesturen.

Svea hovrätt, *Göta hovrätt* samt åtskilliga *domhavande* (23) ha ansett utkastets bestämmelser rörande tiden för doms avkunnande böra ändras på sådant sätt att anstånd med avkunnande av dom utöver fyra veckor må, oberoende av frekvensen av de allmänna sammanträdena, kunna ifrågakomma i undantagsfall, då mål är av synnerlig vidlyftighet eller då andra särskilda förhållanden därtill föranleda. Därjämte har i några yttranden framhållits att avfattningen av utkastets bestämmelser i denna del stundom skulle kunna föranleda vissa icke önskvärda konsekvenser i fråga om den tid inom vilken slutsammanträde skall hållas.

Förslaget att överflytta Konungens befallningshavandes beslutanderätt beträffande platsen för häradsrätts sammanträden å Kungl. Maj:t har icke mött invändningar.

Vissa i yttrandena gjorda uttalanden i anledning av utkastets detaljer torde jag få tillfälle att i det följande beröra.

Utkast till lag om kungörande av häradsrätts sammanträden samt yttranden däröver.

I förevarande lagutkast — genom vars antagande lagen om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m. skulle upphävas — ha upptagits föreskrifter åsyftande att avhjälpa de brister i kungörelseförfarandet vilka påtalats i förut omnämnda framställningar från advokatsamfundet och justitieombudsmannen. I övrigt ansluter sig utkastet beträffande såväl uppställning som innehåll till gällande lag, dock att de redaktionella ändringar vidtagits som äro en direkt följd av de föreslagna nya bestämmelserna om häradsting. Enligt 1 § i utkastet skall häradshövding före den 1 november varje år meddela hovrätten och Konungens befallningshavande uppgift om tid och plats för de allmänna tingsammansammanträden och sammanträden med tremansnämnd som under det nästföljande året skola hållas i domsagan. Gälla för visst tingslag särskilda regler i fråga om beskaffenheten av mål eller ärenden vilka må upp- tagas vid sammanträden med tremansnämnd, skall detta anmärkas i uppgiften. Utsättes avkunnande av dom till särskilt sammanträde, skall enligt 2 § genom häradshövdingens försorg tid och plats för sammanträdet kungöras i tingslagets kyrkor senast andra söndagen förut. Dessutom skall häradshövdingen minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande. 3 och 4 §§ överensstämma med motsvarande paragrafer i 1918 års lag. Den nya lagen har föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1936.

Hovrätterna, processlagberedningen och advokatsamfundet ha icke funnit anledning till erinran mot lagutkastet i vidare mån än att Svea hovrätt och Göta hovrätt hemställt att tiden för ikraftträdandet bestämmes så att de nya föreskrifterna vinna tillämpning vid kungörandet av 1936 års sammanträden, beträffande vilka den föreslagna lagen med vissa bestämmelser om häradsting avsetts skola gälla. Ett par domhavande ha med anledning av stadgandet om angivande av tid för allmänna sammanträden framhållit, att den tid på dagen då handläggningen tar sin början icke överensstämmer med tiden för sammanträdet i de fall då sammanträdet inledes med tingspredikan eller överläggning till dom samt att klockslagets kungörande under sådana förhållanden kan vara missvisande. Två domhavande ha hemställt att 2 § måtte avfattas så att hinder ej möter att redan vid avsändandet av uppgift om allmänna sammanträden tillika göra anmälan om slutsammanträden. Dessutom ha i ett par yttranden framställts yrkanden rörande förkortning av de i 2 § angivna kungörelsetiderna samt om uteslutande helt eller delvis av stadgandena om kungörelsernas uppläsande i kyrkorna.

Av vad i det föregående anförts beträffande domsagornas tingsordningar, sådana dessa utformats med stöd av nu gällande lagbestämmelser, framgår icke blott att de i rättegångsbalken givna bestämmelserna om häradsting numera äga betydelse allenast beträffande ett mycket obetydligt antal domsagor, utan även att avvikelser från de i 1872 års förordning meddelade tingsordningsbe-

**Departement-
chefen.**

stämmelserna i stor utsträckning medgivits genom administrativa föreskrifter. Utvecklingen har lett till att vad som avsetts såsom regel efter hand blivit undantag. Redan denna omständighet torde motivera en omarbetning av lagbestämmelserna, varigenom dessa bringas i överensstämmelse med rådande förhållanden. En dylik omarbetning synes dessutom vara påkallad av rent praktiska skäl. De nu gällande, i administrativ väg utfärdade föreskrifterna om tingsordningar i de särskilda domsagorna äro till följd av frånvaron av normerande lagregler synnerligen invecklade och svåröverskådliga. Därjämte är, särskilt i fråga om sammanträdesturerna, en av omständigheterna icke motiverad brist på enhetlighet i vissa fall besvärande.

Om det sålunda ur olika synpunkter måste anses önskvärt att gällande lagbestämmelser om tingsordningarna vid häradsrätterna ersättas av nya regler, böra dessa dock tydligen utformas på sådant sätt att de icke komma att motverka en anpassning av tingsordningarna efter förhållandena i de skilda orterna. Mellan de olika domsagorna föreligga numera i betydligt högre grad än förr olikheter beträffande näringsliv, samhällsbildningar, kommunikationer m. m., som måste medföra väsentliga skiljaktigheter jämväl i fråga om domstolarnas arbets sätt. Den enhetlighet beträffande frekvensen av sammanträdena som förutsättes i nu gällande lagar har i praktiken icke kunnat bibehållas, och såtillvida bör naturligen en ny lag ansluta sig till den utveckling som försiggått, att lagen medgiver en relativt vidsträckt valfrihet mellan tingsordningar av olika typer. Lagreglerna böra således endast ange de allmänna grunderna för fastställandet av tingsordningarna. Vid valet mellan olika alternativ bör bestämmanderätten tillkomma Kungl. Maj:t.

Det i departementet utarbetade utkastet till lag med vissa bestämmelser om härads ting har, såvitt angår det antal allmänna tingssammanträden som skall hållas i de särskilda tingslagen, uppställt fyra huvudtyper av tingsordningar, nämligen en med 40, en med 20, en med 10 och en med 5 sammanträden om året, vilka sammanträden i överensstämmelse med 1872 års förordning uppdelats på två serier, ett vårting och ett höstting, i proportionen 3:2. Mellan dessa tingsordningstyper skall Konungen enligt utkastet ha att välja vid bestämmandet av tingsordning för varje tingslag. I anslutning härtill meddelas emellertid den föreskriften, att där ej omständigheterna till annat föranleda, sammanträdenas antal skall fastställas till minst 20 om året i tingslag som ensamt utgör en domsaga och till minst 10 om året i tingslag som jämte ett annat tingslag bildar en domsaga. I den förutnämnda promemorian framhölls till motivering av förevarande bestämmelser att det icke syntes lämpligt att, såsom skett i 1872 års förordning, låta antalet sammanträden helt bliva beroende av domsagans indelning i ett, två eller flera tingslag, men att å andra sidan vederbörlig hänsyn måste tagas till bestående tingslagsindelning. Vissa allmänt hållna direktiv för fastställande av sammanträdenas antal borde meddelas, därvid jämte andra omständigheter även tingslagsindelningen borde beaktas. Hittills vunna erfarenheter syntes enligt promemorian tala för att en tingsordning, enligt vilken sammanträden hållas med två veckors

mellanrum under tingsperioderna, för ett stort antal domsagor kunde anses lämplig för domsagoarbetet.

Beträffande de sålunda föreslagna bestämmelserna och vad i anslutning därtill anförts i promemorian ha vissa domhavande framställt erinringar, vilka grunda sig på den uppfattningen att tingsordningar med allmänna sammanträden var annan vecka icke såsom regel äro att föredraga framför tingsordningar med färre sammanträden. Det har vidare sagts att föreskrifterna skulle leda till ökning av det nuvarande antalet sammanträden, utan att därvid tillräckligt avseende fästes vid förhållandena inom de olika domsagorna och tingslagen.

Med anledning av dessa uttalanden må här anmärkas följande. Rättegångsförhandlingarnas koncentrerings till ett relativt fåtal sammanträden måste, då under sådana förhållanden ett stort antal mål förekomma till behandling vid varje sammanträde, inverka menligt på handläggningen och även fördröja avgörandet av målen. Kunna målen fördelas på flera sammanträden, ökas i motsvarande grad möjligheterna för en sammanhängande och grundlig handläggning samt för målens prövning och avdömande i anslutning till handläggningen. De år 1872 fastställda tingsordningarna kunna uppenbarligen icke anses tillfredsställande i detta hänseende. Särskilt torde den för domsagor med två tingslag avsedda ordningen, enligt vilken allenast fem sammanträden hållas årligen i varje tingslag, numera på många håll föga motsvara rimliga krav på ändamålsenlighet. En ökning av antalet sammanträden till tio om året har redan genomförts i mycket stor utsträckning. Därest man överhuvud vill uppställa en viss tingsordningstyp såsom den normala för domsagor med två tingslag, synes den nämnda tingsordningen med tio årliga sammanträden i vartdera tingslaget vara den under nuvarande förhållanden lämpligaste. Beträffande tingslag vilka ensamma bilda domsaga bör beaktas, att dessa i vanliga fall äro med avseende å folkmängden större än de förutnämnda och fördenskull även medföra mera omfattande arbetsuppgifter för häradsrätten. I de flesta av dessa tingslag torde för närvarande en tingsordning med sammanträden var fjortonde dag vara lämplig ur synpunkten att anhopning av mål bör undvikas, och med en rationell fördelning och organisation av arbetet torde en dylik ordning icke behöva föranleda ökade svårigheter beträffande domsagans skötsel.

Emellertid är det otvivelaktigt riktigt, såsom i vissa av de berörda yttrandena anmärkts, att förhållandena i åtskilliga domsagor eller tingslag för närvarande äro sådana att tingsordningar av nu angivet slag icke böra ifrågakomma. Sålunda kan ett mindre antal sammanträden vara motiverat i orter där samhällslivet icke undergått någon starkare utveckling. Men å andra sidan måste på åtskilliga platser, i synnerhet där häradsrätternas domkretsar delvis utgöras av städer och andra tätbebyggda samhällen, behov anses föreligga av tingsordningar som i motsatt riktning avvika från genomsnittet. Lagbestämmelserna böra följaktligen givas sådant innehåll att de ej hindra en anpassning efter omständigheterna. Denna synpunkt har också beaktats vid utformandet av det i utkastet föreslagna stadgandet att sammanträdenas antal skall, 'där ej omständigheterna till annat föranleda', fastställas till minst

tjugu om året i tingslag som ensamt utgör en domsaga och till minst tio om året i tingslag som jämte annat bildar en domsaga. Såvitt detta stadgande kan anses giva uttryck åt de allmänna grundsatser i fråga om tingsordningarnas beskaffenhet som i det föregående berörts, torde detsamma få anses äga ett visst berättigande. Lämpligheten av att i lagtexten inrymma en dylik anvisning huru beslutanderätten beträffande tingssammanträdenas antal bör utövas kan dock ifrågasättas. Såsom Svea hovrätt anmärkt bör ock frågan om ändring i gällande tingsordning avgöras efter fri prövning av samtliga förhållanden vilka därvid kunna vara av betydelse. Vikten härav kan i viss mån bliva undanskymd genom ett stadgande som fäster uppmärksamheten främst vid den omständigheten huruvida domsagan består av ett eller flera tingslag. Stadgandet synes fördenskull icke böra upptagas i lagen.

Trots de möjligheter till anpassning efter skilda förhållanden som skulle stå till buds enligt lagbestämmelser av det innehåll som i det föregående angivits, torde dock fall kunna förekomma beträffande vilka möjlighet bör stå öppen för jämkningar i huvudreglerna. Sålunda torde svårigheter alltjämt möta mot att i vissa av de nordliga tingslagen, där rättegångsbalkens regler fortfarande äro gällande, införa allmänna sammanträden ens till det normalt förutsatta minimiantalet av fem om året. Vidare bör beaktas att särskilda förhållanden inom vissa domsagor föranlett införande av tingsordningar, vilka i fråga om sammanträdenas antal rätt väsentligt avvika från det normala. Såsom exempel härpå kunna anföras Hallsbergs tingslag i Västernärkes domsaga med 15 sammanträden samt Frosta tingslag i Frosta och Eslövs domsaga med 28 å 29 sammanträden om året. Utkastet lärer följaktligen böra godtagas i vad det innehåller stadgande som för undantagsfall av nu angivet slag möjliggör fastställande av tingsordningar, avvikande från de för normala fall avsedda i fråga om sammanträdenas antal.

De genom 1872 års förordning för lagtima ting fastställda terminerna ha i lagutkastet underkastats ett par mindre jämkningar. Såsom i den remitterade promemorian framhållits tillåter den för vårtinget i sagda förordning bestämda tiden, från och med den 8 januari till och med den 23 juni, icke fastställandet av ett bestämt årligt antal sammanträden för det fall att dessa i visst tingslag skola hållas varje vecka. Tingsperioden omfattar nämligen, med undantag för skottår, ett brutet antal veckor (23 veckor 6 dagar). Såsom sammanträdesturerna fastställts för vissa av de tingslag där sammanträdena skola hållas var fjortonde dag (t. ex. början tredje måndagen i januari och därefter varannan måndag), kan även för dessa tingslag inträffa att sammanträdenas antal vissa år blir ett mindre än vanligt. Terminen för vårtinget synes därför böra förlängas med en dag samt i följd därav, såsom enligt lagutkastet föreslagits, börja med den 7 januari (dagen efter trettendedag jul). Å andra sidan bör lämpligen hösttinget begränsas till de sexton veckorna mellan den 24 augusti och den 15 december, så att veckan närmast före jul under alla förhållanden blir fri från sammanträden. Detta måste anses vara av vikt med hänsyn till de omkring årsskiftet förekommande kansligörömlen. I praktiken föranledes dock härav ingen förskjutning av gällande sammanträdesturer, vil-

ka samtliga äro avpassade på sådant sätt att sista allmänna sammanträdet under hösttinget infaller senast under andra veckan i december.

Vad härefter angår sammanträdesturerna torde såsom allmän regel böra gälla — förutom att sammanträdena jämnt fördelas över tingsperioderna — att första sammanträdet hålles så tidigt som möjligt under vartdera tinget. I de domsagor där antalet sammanträden är stort finnes uppenbarligen mycket obetydligt utrymme för framflyttning av sammanträdenas början. Därest den under senare år alltmera utbredda praxis lagfästes, enligt vilken även andra veckodagar än måndagar och torsdagar kunna utgöra normala sammanträdesdagar, torde utan att olägenheter därav behöva befaras kunna föreskrivas, att beträffande varje domsaga sammanträdena i ett tingslag städse skola börja under tingsperiodens första vecka. Den nuvarande s. k. tredje sammanträdesturen skulle härigenom bortfalla. Denna torde ock numera vara av väsentligt mindre praktisk betydelse än förr, sedan sammanträdena alltmera kunnat begränsas till en eller två rättegångsdagar, och dess bortfallande torde mer än väl kompenseras genom regeln att sammanträdena i närbelägna domsagor kunna förläggas till skilda dagar i föregående vecka. Av de olika veckodagarna torde lördagen vara den minst lämpliga såsom sammanträdesdag, men även måndagen synes helst böra undvikas med hänsyn bl. a. därtill att rådhusrätt alltid sammanträder å måndag. Även i övrigt bör vid bestämmande av veckodag för tingsammansammanträde tillses att, om möjligt, häradsrättens och närbelägen rådhusrätts sammanträdesdagar icke komma att sammanfalla. Består domsaga av två eller flera tingslag, torde det i flertalet fall befinnas lämpligast att beträffande något eller några av tingslagen bestämmas att sammanträdena skola börja i en senare vecka än den första under tinget. Hur sammanträdena närmare skola placeras i förhållande till sammanträdena i domsagans övriga tingslag får avgöras efter omständigheterna. Då ju sammanträdena inom varje tingslag skola hållas med lika mellanrum, kommer dock lösningen av detta spörsmål flerstädes att giva sig själv. Där olika alternativ stå till buds, bör naturligen synnerlig hänsyn tagas till vad för domsagoarbetet är lämpligast. Särskilda lagstadganden härom synas icke erforderliga. — Därest i något tingslag särskilda förhållanden föranleda fastställande av tingsordning med annat antal sammanträden än det som normalt förutsatta, måste dock de nu angivna reglerna om sammanträdestiderna kunna i visst hänseende frånträdas. Det kan nämligen under dylika omständigheter befinnas erforderligt att låta sammanträdena inträffa med en viss oregelbundenhet.

Till lagutkastets förskrifter rörande sammanträdesturerna kan jag på grund av vad sålunda anförts ansluta mig.

I anslutning till de regler, som i utkastet uppställts för sådana fall då sammanträde enligt fastställd tingsordning skulle infalla å helgdag eller å onsdagen eller lördagen i påskveckan, torde böra meddelas bestämmelse till undvikande av att, såsom någon gång skulle kunna inträffa i domsaga där årliga antalet sammanträden utgör fyrtio, sammanträde hålles den 23 juni (midsommarafton). Bestämmelsen bör lämpligen innehålla att sammanträde som skulle infalla den 23 juni i stället skall hållas nästföregående helgfria dag. Här-

igenom uteslutes visserligen icke att ett till den 22 juni utsatt sammanträde kan fortsättas följande dag, men en sådan eventualitet torde man i praktiken knappast behöva räkna med.

I lagutkastet ha upptagits stadganden överensstämmande med dem som förekomma i lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingsammansättningslikställighet i vissa fall med häradsting. Processlagberedningen har i sitt yttrande ifrågasatt huruvida icke nämnda stadganden borde föranleda omarbetning av vissa lagrum i rättegångsbalken, nämligen 12 kap. 2 §, såvitt däri föreskrives att om kårande vid första ting uteblivit men svaranden inställt sig, den förre har att ånyo instämma saken till nästa ting vid äventyr att svaranden eljest blir från hans käromål fri, ävensom 18 kap. 2 §, som innehåller att mellankommande part i visst fall skall föreläggas att instämma de ursprungliga parterna till nästa ting. Jämlikt de från 1896 års lag till utkastet överförda stadgandena skall i dessa fall stämning ske till nästföljande allmänna tingsammansättning. Processlagberedningen framhåller att såsom följd härav en ökning av sammansättningsantal innebär en förkortning av den tid som står till buds för fullgörandet av nämnda skyldighet. Vad beredningen sålunda anfört är helt visst värt beaktande. Å andra sidan synas vissa skäl tala emot att nu vidtaga ändring i nämnda lagrum. En omarbetning av dessa torde vara önskvärd även ur andra synpunkter än de nu förevarande och synes därför knappast kunna på ett tillfredsställande sätt ske annat än i samband med en mera genomgripande revision av hithörande bestämmelser. Några praktiska olägenheter i det av processlagberedningen antydda hänseendet torde näppeligen kunna uppstå — och ha såvitt känt är ej hittills yppat sig — vid tillämpningen av 12 kap. 2 § och 18 kap. 2 § rättegångsbalken. Det torde nämligen vara otvivelaktigt att i sådana fall då en tillämpning efter ordalydelsen av det avsedda stadgandet i 12 kap. 2 §, jämfört med 1896 års lag, skulle medföra att svaranden icke komme i åtnjutande av laga stämningstid, kåranden bör anses ha fullgjort vad på honom ankommer, om han instämmer saken till nästa sammansättning, till vilket stämning kan ske enligt reglerna om laga stämningstid.¹ En motsvarande tolkning synes befogad jämväl i fråga om 18 kap. 2 § rättegångsbalken. Med hänsyn härtill anser jag lämpligast att tills vidare låta anstå med de ifrågasatta ändringarna.

Beträffande det mot 1896 års lag svarande stadgandet i utkastet har i ett par yttranden uttalats farhåga för att detsamma skulle kunna giva anledning till missförstånd eller rättsförluster, nämligen där i visst tingslag häradsrätten alternerande sammansättningar på skilda tingsställen och å vart och ett av dessa huvudsakligen handläggas mål och ärenden från viss del av tingslaget. Då det svårligen låter sig göra att i stadgandet vidtaga någon saklig ändring till förebyggande av anmärkta olägenhet, torde, på sätt Svea hovrätt föreslagit, böra i förtydligande syfte uttryckligen angivas att föreskriven åtgärd skall fullgöras senast å det allmänna tingsammansättning som först hålles inom tingslaget.

¹ Jfr Kallenberg: Svensk civilprocessrätt Band II s. 439.

Enligt bestämmelse i utkastet skall, i fall som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken, å part vilken icke inställer sig å allmänt sammanträde innan detta är avslutat eller å utsatt rättegångsdag, tillämpas vad i nämnda lagrum stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting. Från gällande föreskrift i 6 § andra punkten av 1872 års förordning skiljer sig utkastets bestämmelser därutinnan att orden 'eller å utsatt rättegångsdag' tillagts. I utkastet ha härmed berörts vissa spörsmål vilka — ehuru de icke äro av den art att deras lösning med nödvändighet påkallas av de föreslagna ändrade tingsordningsreglerna — likväl synas förtjänta av beaktande i detta sammanhang.

I 12 kap. 2 § tredje punkten stadgas såsom påföljd därav att käranden utebliver men svaranden inställer sig vid 'första ting innan det ändas', dels att käranden skall bötfällas, en föreskrift som dock numera icke tillämpas, dels ock att käranden skall gälda svaranden hans kostnad, där han ej vid nästa ting gitter visa att han haft laga förfall och att han ej kunnat rätten det kungöra. En ytterligare påföljd av kärandens utevaro är att käromålet på den ågångna stämningen förfaller, vilket indirekt framgår av stadgandena i tredje och fjärde punkterna. 12 kap. 3 § innehåller regler för det fall att käranden inställer sig vid 'första ting' men svaranden utebliver. Den i praktiken viktigaste påföljden av svarandens uteblivande enligt detta lagrum är att tredskodom under vissa förutsättningar kan meddelas. Jämlikt stadgandet i 6 § av 1872 års förordning skola de ifrågavarande påföljderna drabba part som icke inställer sig å allmänt sammanträde innan detta är avslutat.

För tillämpningen av de refererade lagrummen skulle följaktligen enligt deras ordalydelse fordras att part utebliver under hela det ting respektive tings-sammanträde då målet skall förekomma; uteblivande allenast den rättegångsdag till vilken målet instämts skulle däremot icke medföra påföljd av här avsett slag. I praxis lär emellertid numera en dylik tillämpning av bestämmelserna mera sällan förekomma. Beslut därom att, på grund av kärandens utevaro, käromålet förfallit meddelas vanligen vid slutet av sessionen den dag målet förevarit, oavsett om tinget eller sammanträdet den dagen avslutas. Likaledes plägar, vid svarandens utevaro, tredskodom meddelas vid slutet av den rättegångsdag då målet handlagts. För en rättstillämpning av detta slag tala otvivelaktigt starka praktiska skäl. I fråga om 3 § synes ett visst stöd för den ståndpunkt praxis intagit kunna hämtas ur bestämmelserna i förordningen den 16 oktober 1882 angående böter för svarandeparts uteblivande från underrätt.¹

Processlagberedningen har i sitt yttrande ifrågasatt lämpligheten av att i förevarande sammanhang reglera denna fråga. Spörsmålet torde emellertid vara av sådan praktisk betydelse att det får anses angeläget att den oklarhet vartill lagstiftningen på området givit anledning undanröjes. För vinnande av detta syfte torde icke vara erforderligt att bestämmelserna i rättegångsbalken ändras, utan synes den utväg som anvisats i utkastet lämpligen kunna anlitas. Såsom processlagberedningen anmärkt bör dock — med hänsyn därtill att enligt 11 kap. 6 § rättegångsbalken stämning alltid skall utfärdas till viss dag

¹ Jfr Kallenberg: Svensk civilprocessrätt Band II s. 425 ff.

— stadgandet givas det innehåll att vad i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting skall tillämpas å part som icke inställer sig å utsatt rättegångsdag.

I fråga om tiden inom vilken dom skall avkunnas ha i utkastet föreslagits stadganden, vilka såtillvida avvika från gällande regler att de för vissa fall icke medgiva längre anstånd med doms avkunnande än fyra veckor efter handläggningens slut. En dylik föreskrift skulle otvivelaktigt vara ägnad att redan på ett tidigt stadium framtinga en ingående prövning från domstolens sida av större och mera komplicerade mål. Redan ur denna synpunkt torde det uppställda kravet på obligatoriskt avgörande av målen inom en tid av högst fyra veckor vara motiverat. Emellertid kunna vissa skäl åberopas mot att göra föreskriften helt undantagslös. Där häradsrätten sammanträder på olika tingsställen och med olika nämnd, skulle stadgandet i tillämpningen medföra vissa olägenheter, om sammanträdena å något av tingsställena hållas med större mellanrum än fyra veckor. Även eljest torde anstånd utöver nämnda tid kunna anses försvarligt beträffande mål av exceptionell vidlyftighet. En jämkning i utkastets bestämmelser synes därför böra vidtagas, varvid även bör beaktas vad i vissa yttranden anmärkts rörande föreskrifternas inverkan på tiden för hållandet av slutsammanträden. — Till reglerna om tiden för avkunnande av dom bör lämpligen fogas en hänvisning till 6 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga. Då föreskriften i 2 kap. 3 § rättegångsbalken, att häradshövding skall i var sak giva utslag efter ty ske kan, innan han från tingsstad reser, helt ersättes med nya stadganden, bör detta anmärkas i slutbestämmelserna.

Den från 1872 års förordning överflyttade bestämmelsen, att om tingslag skall i allt vad till rättegången hörer gälla vad genom lag eller författning är stadgat om härad, synes numera utan olägenhet kunna uteslutas.

Vad härefter angår frågan om överflyttning å Kungl. Maj:t av beslutanderätten i fråga om häradsrätts sammanträdesplats torde vara uppenbart att den i byggningsbalken föreslagna ordningen för fastställande av tingsställe numera är mindre ändamålsenlig. I vissa fall har den icke heller kunnat upprätthållas. Då tingsställe skall bestämmas i samband med tingslagsreglering, fastställes nämligen enligt stadgad praxis icke blott det nya tingslagets område utan även dess tingsställe av Kungl. Maj:t i statsrådet. En splittring av beslutanderätten kan tydligen i sådana fall icke gärna ifrågakomma. Någon anledning synes icke föreligga att för andra tillfällen, då fråga om tingsplatsen uppstår, bibehålla den ordning enligt vilken bestämmanderätten tillkommer Konungens befallningshavande och regeringsrätten. De i det föregående omnämnda, av processkommissionen åberopade skälen för överflyttning av beslutanderätten till Kungl. Maj:t i statsrådet äro naturligen även för dylika fall allttjämt giltiga.

Mot det i utkastet till lag med vissa bestämmelser om härads ting infogade stadgandet, enligt vilket häradsrätts allmänna sammanträden skola hållas å tingsställe som Konungen bestämmer, synes följaktligen i sak intet vara att

erinra. Någon olägenhet läser icke bliva förenad därmed att frågor om tingshusbyggnads beskaffenhet alltjämt upptagas av länsstyrelserna. Uppenbart är att införandet av ny tingsordning med tätare tingsammansattnaden icke i och för sig bör föranleda ändrade bestämmelser om tingsställe. En flyttning av det sedvanliga tingsstället eller inrättande av nytt tingsställe bör, såsom ock processlagberedningen i denna del framhållit, endast äga rum i sådana fall då på grund av särskilda omständigheter verkligt behov därav uppkommer.

Någon övergångsbestämmelse till det nya stadgandet torde icke behöva meddelas. Har länsstyrelse före den nya lagens ikraftträdande meddelat beslut om orten för tingshus, skall givetvis sådant beslut lända till efterrättelse. Är åter, då lagen träder i kraft, sådant ärende beroende på länsstyrelsens prövning, bör detsamma för avgörande överlämnas till Kungl. Maj:t.

En lagstiftning av det innehåll som i det föregående angivits skulle medföra en avsevärd förenkling av de administrativa bestämmelserna rörande häradsrätternas tingsordningar. Huru dessa bestämmelser lämpligen skulle kunna uppställas framgår av en i samband med lagutkastet upprättad tablå, vilken torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom *bilaga C*. Tablåen är grundad på nu gällande tingsordningar, dock med de avvikelser som föranledas av de föreslagna stadgandena rörande sammanträdesturerna. Där avvikelse skett, avses endast att lämna exempel på sammanträdestur som skulle kunna ifrågakomma enligt de föreslagna bestämmelserna.

Beträffande utkastet till lag om kungörande av häradsrätts sammanträden må följande anmärkas.

En granskning av de kungörelser vilka voro införda i Post- och Inrikes Tidningar för den 1 december 1933 visar att en på det hela taget avsevärd förbättring i fråga om kungörelsernas fullständighet inträtt, sedan förutnämnda framställningar gjordes. Sålunda angives på åtskilliga håll — trots avsaknaden av föreskrifter härom — såväl orten, stundom även den närmare platsen inom stad eller annat samhälle, för de allmänna sammanträdena, som ock den tid på dagen då sessionerna börja. Det krav som framställt därom att av kungörelse skall framgå huruvida jämlikt 7 § lagen om särskilda tingsammansattnaden för handläggning av vissa mål och ärenden inskränkning blivit fastställd beträffande häradsrätts befogenhet har tillmötesgått i viss utsträckning. Även om de påtalade bristerna beträffande kungörelsernas fullständighet sålunda blivit i viss mån avhjälpda, synes dock en fullt tillfredsställande ordning i nämnda hänseende kunna vinnas allenast därigenom att föreskrifterna om kungörelsernas innehåll kompletteras. I fråga om de allmänna sammanträdena kan ifrågasättas huruvida i kungörelsen bör angivas vilket antal rättegångsdagar sammanträdena regelmässigt omfattar. De senast utfärdade kungörelserna sakna icke exempel härpå. Då det emellertid understundom kan vara svårt att på förhand med säkerhet avgöra hur många rättegångsdagar komma att erfordras för de olika sammanträdena samt en obestämd uppgift härom skulle kunna vara vilseledande, läser något ovillkorligt stadgande i detta hänseende icke böra ifrågakomma. Kungörelsen bör däremot alltid ut-

visa, förutom de för sammanträdena fastställda dagarna, även den tid på dagen då dessa taga sin början. Tydligt är att tiden för sammanträdenas början stundom icke sammanfaller med den tid på dagen då handläggningen tager sin början, vilken sistnämnda tidpunkt skall angivas i uppslagslistan jämlikt 2 § i kungörelsen den 2 juni 1933 angående uppslagslistor vid underdomstolarna. Handläggningen kommer nämligen att bliva framflyttad vid första sammanträdet under vårtinget, vilket inledes med gudstjänst. Därjämte kan handläggningens början fördröjas, därest överläggning till dom äger rum dessförinnan. I allmänhet torde dock numera dylik överläggning icke nämnvärt försena handläggningens början. Särskilt vid häradsrätter där tätare sammanträden införts och i följd därav de vid varje sammanträde förekommande målen minskats till antalet har i allt större utsträckning den mera ändamålsenliga ordningen kunnat införas att överläggningen sker efter avslutad handläggning av varje mål eller vid slutet av varje sammanträde eller rättegångsdag. — I kungörelse, som nu är i fråga, bör vidare platsen för sammanträdena med erforderlig tydlighet angivas. Härutinnan bör överensstämmelse råda mellan uppgifterna om de allmänna sammanträdena och uppgifterna om sammanträdena med tremansnämnd. Beträffande de senare är av vikt att uppgifterna angiva huruvida, i fråga om de mål och ärenden som därvid må förekomma, stadgats sådan begränsning som nyss nämnts.

För att tillgodose önskemålet om större likformighet i kungörelsernas uppställning läser icke vara erforderligt att ålägga hovrätterna ombesörjandet av kungörelsernas införande i allmänna tidningarna. En förbättring härutinnan torde kunna vinnas genom i administrativ ordning meddelade anvisningar för kungörelsernas avfattning.

Jag anser på nu anförda skäl lagutkastets bestämmelser böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet samt finner icke tillräckliga skäl föreligga att vidtaga ytterligare ändring i gällande bestämmelser på sätt i vissa yttranden förordats. Såsom dag för ikraftträdandet av de nya stadgandena synes böra fastställas den 1 juli 1935.

I den förutnämnda departementspromemorian anmärktes att den föreslagna nya lagstiftningen rörande tingsordningarna torde föranleda att 2 kap. 8 § rättegångsbalken upphävdes. Lagrummet innehåller numera allenast bestämmelse därom att härads hövding skall vid varje tings slut avlämna bötes- eller saköreslängd till Konungens befallningshavande. Lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall, vilken lämnar föreskrifter i ämnet beträffande tingslag där ting hållas enligt 1872 års förordning, skulle likaledes enligt promemorian upphävas. Erforderliga stadganden om tiden för avlämnande av saköreslängd borde i stället meddelas i förordningen den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter, varest övriga föreskrifter rörande saköreslängd äro upptagna. Såsom generell regel borde, med ändring av § 4 i nämnda förordning, stadgas att häradsrätts saköreslängd skall tillställas Konungens befallningshavande inom trettio dagar från avslutandet av sammanträde eller särskild domarförrättning därvid böterna ådömts.

Mot vad promemorian i denna del innehåller finner jag icke anledning till erinran.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag med vissa bestämmelser om häradssting;
- 2) lag om kungörande av häradsrätts sammanträden; samt
- 3) lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.»

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse *bilaga A* till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Henry Rooth.

Förslag

till

lag med vissa bestämmelser om häradsting.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I varje tingslag skola årligen hållas två lagtima ting, ett vårting och ett höstting.

Under lagtima ting skall häradsrätten, å tingsställe som Konungen bestämmer, hålla allmänna sammanträden till ett antal av antingen tjugufyra under vårtinget och sexton under hösttinget, eller tolv under vårtinget och åtta under hösttinget, eller sex under vårtinget och fyra under hösttinget, eller ock tre under vårtinget och två under hösttinget.

Sammanträdena skola hållas med lika mellanrum sålunda att de infalla å samma veckodag i varje, varannan, var fjärde eller var åttonde vecka, allt efter det antal som skall hållas i tingslaget, med början viss veckodag närmast efter den 6 januari under vårtinget och efter den 24 augusti under hösttinget. Består domsaga av flera än ett tingslag, må första sammanträdet under vartdera tinget i ett av tingslagen eller, om dessa äro flera än två, i vissa av dem hållas å senare veckodag än nyss sagts, dock ej senare än att sista sammanträdet infaller under vårtinget före den 24 juni och under hösttinget före den 15 december.

2 §.

Konungen bestämmer för varje tingslag, med iakttagande av vad i 1 § är stadgat, antalet sammanträden och den sammanträdestur som skall tillämpas.

3 §.

Inträffar helgdag å dag som för sammanträde blivit föreskriven, träde rätten samman nästa söckendag därefter; dock att, där sammanträde skulle infalla å långfredagen, detta i stället skall hållas onsdagen i samma vecka. Å sistnämnda dag skall ock hållas sammanträde som enligt tingsordningen skulle infalla torsdagen eller lördagen närmast före påskdagen. Skulle sammanträde infalla den 23 juni, skall det i stället hållas nästföregående helgfria dag. Sådan

jämkning som nu sagts skall ej verka rubbning i tiden för nästa allmänna sammanträde.

Erfordras vid allmänt sammanträde mera än en rättegångsdag, skall sammanträdet fortgå det antal helgfria dagar i följd som finnes nödigt.

4 §.

Där enligt lag uppskov i mål bort meddelas till nästa ting, skall uppskovet ske till nästa allmänna sammanträde inom tingslaget eller, om längre rådrum erfordras, till annat sammanträde under samma eller följande ting.

Är i lag eller författning stadgat att talan skall anhängiggöras eller annan åtgärd vidtagas sist å det ting som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit, skall vad föreskrivet är fullgöras senast å det allmänna tingsammansammanträde som först hålles inom tingslaget efter det förhållandet inträtt eller den angivna tiden därefter förflutit. Ankommer på rätten eller domaren att förordna att åtgärd skall vidtagas å visst ting, varde förordnandet efter nu stadgade grunder lämpat.

I fall som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken skall å part, vilken icke inställer sig å utsatt rättegångsdag, tillämpas vad i nämnda lagrum stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting.

5 §.

När mål å allmänt sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas, om den dessförinnan kan författas, men eljest å senare allmänt sammanträde under tinget eller å särskilt sammanträde, som för doms avkunnande och tingets avslutande må hållas å tingsstället senast den 20 juli för vårtinget och senast den 31 december för hösttinget. Där ej målets vidlyftighet eller andra särskilda omständigheter till annat föranleda, må dock ej med avkunnande av dom anstå längre än till allmänt sammanträde som infaller fyra veckor efter det under vilket handläggningen avslutades eller, om allmänt sammanträde ej då hålles, till näst därefter infallande allmänna sammanträde under tinget. Hålles ej allmänt sammanträde fyra veckor efter handläggningens slut och ej heller senare under tinget, skall domen avkunnas å särskilt sammanträde varom ovan sagts. Då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas, när sådant kommer att ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande avser icke mål angående häktad. I fråga om avkunnande av dom i mål om ansvar mot den som ej fyllt aderton år skall gälla vad därom är särskilt stadgat.

Om tiden då dom skall skriftligen utgivas gälla vad Konungen därom stadgar.

6 §.

Konungen må, där det med hänsyn till särskilda förhållanden provas lämpligt, förordna att visst tingslag skall undantagas från tillämpningen av vad i 1 § stadgats angående årliga antalet sammanträden och tiden dem emellan.

Meddelas sådant förordnande, skall tillika bestämmas den särskilda tingsordning som i tingslaget skall tillämpas. Skola enligt sålunda fastställd tingsordning i något fall hållas mindre än fem sammanträden om året, må tillika förekrivas att, därest mål blivit vid allmänt sammanträde slutfört men dom däri icke kunnat meddelas vid sammanträdet, särskilt sammanträde för doms avkunnande skall utsättas att hållas inom viss tid, ej överstigande åtta veckor därefter, ändå att ytterligare allmänt sammanträde infaller under tinget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1936.

Genom lagen upphävas 2 kap. 1 § rättegångsbalken samt vad i 3 § samma kap. är stadgat om tid för meddelande av utslag, bestämmelserna i kungl. brevet den 13 januari 1757 angående tiden för tings och andra förrättingars hållande, förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting, lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingssammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting ävensom vad i 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas om tingsstad.

Förslag

till

Lag

om kungörande av häradsrätts sammanträden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Häradshövding vare skyldig att före den 1 november varje år meddela hovrätten och Konungens befallningshavande uppgift om tid och plats för de allmänna tingssammanträden och sammanträden med tremansnämnd som under det nästföljande året skola hållas i domsagan. Gälla för visst tingslag särskilda regler i fråga om beskaffenheten av mål eller ärenden vilka må upptagas vid sammanträden med tremansnämnd, skall detta anmärkas i uppgift som nyss sagts.

2 §.

Varder avkunnande av dom utsatt till särskilt sammanträde, skall genom häradshövdingens försorg tid och plats för sammanträdet senast andra söndagen förut kungöras i tingslagets kyrkor. Häradshövdingen åligger ock att minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande.

3 §.

Med iakttagande av de i 1 och 2 §§ stadgade tider för avsändande av där omförmälda uppgifter har häradshövdingen jämväl att föranstalta därom, att nämnda uppgifter varda anslagna å rättens dörr ävensom kungjorda i en eller flera tidningar inom orten, därvid sådana tidningar böra väljas, som genom spridning inom olika grupper av tingslagets befolkning bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. För kungörelsekostnaden njute häradshövdingen ersättning av allmänna medel.

4 §.

Konungens befallningshavande åligger att låta de uppgifter, som här ovan omförmälas, införas såväl i allmänna tidningarna som i länskungörelserna.

Kungörelse angående uppgifterna enligt 1 § skall beträffande samtliga domsagor i länet införas i allmänna tidningarna den 1 december varje år eller, om söndag då infaller, påföljande dag samt i länskungörelserna under november månad, och bör kungörelsen beträffande varje tingslag första söndagen i december månad uppläsas i tingslagets kyrkor. Uppgifterna enligt 2 § skola införas i allmänna tidningarna och länskungörelserna ofördröjligen efter det de inkommit.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935, från och med vilken dag lagen den 7 maj 1918 om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m. skall upphöra att gälla.

Förslag

till

Lag

om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall skola upphöra att gälla från och med den 1 januari 1936.

Utkast

till

lag med vissa bestämmelser om häradsting.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

I varje tingslag skola årligen hållas två lagtima ting, ett vårting och ett höstting.

Under lagtima ting skall häradsrätten, å tingsställe som Konungen bestämmer, hålla allmänna sammanträden till ett antal av antingen tjugufyra under vårtinget och sexton under hösttinget, eller tolv under vårtinget och åtta under hösttinget, eller sex under vårtinget och fyra under hösttinget, eller ock tre under vårtinget och två under hösttinget.

Sammanträdena skola hållas med lika mellanrum sålunda att de infalla å samma veckodag i varje, varannan, var fjärde eller var åttonde vecka, allt efter det antal som skall hållas i tingslaget, med början viss veckodag närmast efter den 6 januari under vårtinget och efter den 24 augusti under hösttinget. Består domsaga av flera än ett tingslag, må första sammanträdet under vartdera tinget i ett av tingslagen eller, om dessa äro flera än två, i vissa av dem hållas å senare infallande veckodag än nyss sagts, dock ej senare än att sista sammanträdet inträffar under vårtinget före den 24 juni och under hösttinget före den 15 december.

2 §.

Konungen bestämmer för varje tingslag antalet sammanträden och den sammanträdestur som skall tillämpas; och skola, där ej omständigheterna till annat föranleda, sammanträdenas antal fastställas till minst tjugu om året i tingslag som ensamt utgör en domsaga och till minst tio om året i tingslag som jämte ett annat tingslag bildar en domsaga.

3 §.

Inträffar helgdag å dag som för sammanträde blivit föreskriven, träde rätten samman nästa söckendag därefter. Dock skall, där sammanträde skulle infalla å långfredagen, detta i stället hållas onsdagen i samma vecka. Samma lag vare, om sammanträde skulle infalla torsdagen eller lördagen närmast före påskdagen. Sådan jämkning som nu sagts skall ej verka rubbning i tiden för nästa allmänna sammanträde.

Erfordras vid allmänt sammanträde mera än en rättegångsdag, skall sammanträdet fortgå det antal helgfria dagar i följd som finnes erforderligt.

4 §.

Där enligt lag uppskov i mål bort meddelas till nästa ting, skall uppskovet ske till nästa allmänna sammanträde eller, om längre rådtrum erfordras, till annat sammanträde under samma eller följande ting.

Är i lag eller författning stadgat att talan skall anhängiggöras eller annan åtgärd vidtagas sist å det ting som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit, skall vad föreskrivet är fullgöras senast å det allmänna tingssammanträde som först hålles efter det förhållandet inträtt eller den angivna tiden därefter förflutit. Ankommer på rätten eller domaren att förordna att åtgärd skall vidtagas å visst ting, varde förordnandet efter nu stadgade grunder lämpat.

I fall som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken skall å part, vilken icke inställer sig å allmänt sammanträde innan detta är avslutat eller å utsatt rättegångsdag, tillämpas vad i nämnda lagrum stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting.

5 §.

När mål å allmänt sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas, om den dessförinnan kan författas, men eljest å senare allmänt sammanträde under tinget eller å särskilt sammanträde, som för doms avkunnande och tingets avslutande må hållas å tingsstället senast den 20 juli för vartinget och senast den 31 december för hösttinget. Med avkunnande av dom må dock ej anstå längre än fyra veckor från det handläggningen avslutades, om allmänt sammanträde inom nämnda tid hålles. I annat fall skall domen avkunnas å nästföljande allmänna sammanträde eller, om allmänt sammanträde ej vidare inträffar under tinget, å särskilt sammanträde varom ovan sagts. Då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas, när sådant kommer att ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande avser icke mål angående häktad.

Om tiden då dom skall skriftligen utgivas gälla vad Konungen därom stadgar.

6 §.

I allt vad till rättegången hörer skall om tingslag gälla vad genom lag eller författning är stadgat om härad.

7 §.

Konungen må, där det med hänsyn till särskilda förhållanden prövas lämpligt, förordna att visst tingslag skall undantagas från tillämpningen av vad i 1 § stadgats angående årliga antalet sammanträden och tiden dem emellan. Meddelas sådant förordnande, skall tillika bestämmas den särskilda tingsordning som i tingslaget skall tillämpas. Skola enligt sålunda fastställd tingsordning i något fall hållas mindre än fem sammanträden om året, må tillika föreskrivas att, därest mål blivit vid allmänt sammanträde slutfört men dom däri icke kunnat meddelas vid sammanträdet, särskilt sammanträde för doms avkunnande skall utsättas att hållas inom viss tid, ej överstigande åtta veckor därefter, ändå att ytterligare allmänt sammanträde infaller under tinget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1936.

Genom lagen upphävas 2 kap. 1 § rättegångsbalken, bestämmelserna i kungl. brevet den 13 januari 1757, förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting, lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingssammanträdes likställighet i vissa fall med häradsting ävensom vad i 26 kap. 4 § byggningsbalken stadgas om tingsstad.

Utkast
till
Lag
om kungörande av häradsrätts sammanträden.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Häradshövding vare skyldig att före den 1 november varje år meddela hovrätten och Konungens befallningshavande uppgift om tid och plats för de allmänna tingssammanträden och sammanträden med tremansnämnd som under det nästföljande året skola hållas i domsagan. Gälla för visst tingslag särskilda regler i fråga om beskaffenheten av mål eller ärenden vilka må upptagas vid sammanträden med tremansnämnd, skall detta anmärkas i uppgift som nyss sagts.

2 §.

Varder avkunnande av dom utsatt till särskilt sammanträde, skall genom häradshövdingens försorg tid och plats för sammanträdet senast andra söndagen förut kungöras i tingslagets kyrkor. Häradshövdingen åligger ock att minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande.

3 §.

Med iakttagande — — — (se 3 § lagen d. 7 maj 1918) — — — allmänna medel.

4 §.

Konungens befallningshavande — — — (se 4 § lagen d. 7 maj 1918) — — — de inkommit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1936, från och med vilken dag lagen den 7 maj 1918 (nr 297) om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m. skall upphöra att gälla.

Bilaga C.

Domsagor och tingslag	Årligt antal allmänna sammanträden	Sammanträdestur ¹
<i>Norra Roslags domsaga</i>		
Väddö och Närkehundra tingslag	5	första torsdagen
Frösåkers ,	5	femte torsdagen
<i>Mellersta Roslags domsaga</i>	10	första måndagen
<i>Stockholms läns västra domsaga</i>	10	första torsdagen
<i>Södra Roslags domsaga</i>	40	första torsdagen
<i>Sollentuna och Färentuna härads domsaga</i>	40	första måndagen
<i>Södertörns domsaga</i>	40	första måndagen
<i>Uppsala läns södra domsaga</i>		
Trögds tingslag	10	första torsdagen
Tiunda ,	10	tredje torsdagen
<i>Uppsala läns norra domsaga</i>	10	första måndagen
<i>Nyköpings domsaga</i>		
Jönåkers, Rönö och Hölebo härads tingslag	10	första måndagen
Daga härads ,	5	tredje måndagen
<i>Oppunda och Villåttinge härads domsaga</i>		
Oppunda härads tingslag	10	första torsdagen
Villåttinge härads ,	10	tredje torsdagen
<i>Livgedingets domsaga</i>		
Väster- och Öster-Rekarne härads tingslag	10	första tisdagen
Åkers och Selebo härads ,	10	tredje tisdagen
<i>Gotlands norra härads domsaga</i>	10	första torsdagen
<i>Gotlands södra härads domsaga</i>	10	första måndagen
<i>Östersysslets domsaga</i>		
Ölme, Visnums och Våse härads tingslag	5	första måndagen
Färnebo härads ,	5	femte måndagen
<i>Mellansysslets domsaga</i>	10	första torsdagen
<i>Södersysslets domsaga</i>		
Gillbergs härads tingslag	5	tredje torsdagen
Näs härads ,	10	första torsdagen
<i>Nordmarks härads domsaga</i>	10	första tisdagen
<i>Jösse domsaga</i>	20	första måndagen
<i>Fryksdals härads domsaga</i>		
Fryksdals nedre tingslag	10	första onsdagen
Fryksdals övre ,	5	tredje onsdagen
<i>Älvdals och Nyeds domsaga</i>		
Älvdals härads övre tingslag	3	särskild tingsordning
Älvdals härads nedre ,	5	femte måndagen
Nyeds härads ,	5	första måndagen
<i>Östernärkes domsaga</i>		
Glanshammars och Örebro härads tingslag	10	första måndagen
Askers och Sköllersta härads ,	5	tredje måndagen
<i>Västernärkes domsaga</i>		
Hallsbergs tingslag	15	särskild tingsordning
Edsbergs härads ,	5	tredje torsdagen
<i>Nora domsaga</i>		
Karlskoga härads tingslag	10	första tisdagen
Nora ,	10	andra tisdagen
<i>Lindes domsaga</i>	20	första torsdagen

¹ Där sammanträdesturen är bestämd jämlikt 1 § lagen med vissa bestämmelser om häradssting, angives densamma med den veckodag efter den 6 januari och den 24 augusti, å vilken första allmänna sammanträdet under vardera tinget skall taga sin början. Har jämlikt 6 § i visst tingslag särskild tingsordning fastställts, angives här endast att så är fallet.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 oktober 1934.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet APPELBERG,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1934, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till lag med vissa bestämmelser om häradsting, lag om kungörande av häradsrätts sammanträden samt lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tillförordnade byråchefen i justitiedepartementet C. G. Hellquist.

Förslaget till lag med vissa bestämmelser om häradsting

föranledde följande erinringar av lagrådet.

1 §.

Den i andra stycket förekommande bestämmelsen om tingsställe synes böra uppflyttas till första stycket. Den blir därmed tillämplig ej blott å de allmänna sammanträdena utan även å de särskilda sammanträden som hållas för doms avkunnande.

I andra stycket har såsom en huvudtyp, vid sidan av de för närvarande allmänt förekommande tingsordningarna med 12, 6 eller 3 sammanträden under vårtinget samt 8, 4 eller 2 sammanträden under hösttinget, upptagits den i några domsagor förekommande tingsordningen med 24 sammanträden under vårtinget och 16 sammanträden under hösttinget.

I sitt yttrande över 1 och 2 §§, sådana dessa utformats i det inom justitiedepartementet utarbetade utkastet till lag i ämnet, har processlagberedningen framhållit, att vid bestämmande av tingssammanträdenas antal stor hänsyn

måste tagas till nämndens tjänstgöringsförhållanden. Då det för rättsskipningen vore av stor vikt att nämndemansbefattningen alltjämt bibehölle sin karaktär av förtroendeuppdrag, borde tillses att denna befattning icke genom ökad tjänstgöringsskyldighet gjordes alltför betungande. Till undvikande av denna olägenhet stode visserligen den utvägen till buds att öka antalet nämndemän, men denna utväg medförde å andra sidan en viss fara att nämnden erhöle en mindre god rekrytering än för närvarande vore fallet och i längden icke kunde bibehålla sitt nuvarande anseende.

Vad sålunda anförts är av betydelse vid bedömande främst av den föreslagna tingsturen med sammanträden varje vecka men även, i viss mån, av den tings- tur, enligt vilken sammanträden skola hållas två gånger i månaden. Visserligen kan, såsom processlagberedningen yttrar, genom ökande av antalet nämndemän — med den fara för mindre god rekrytering som beredningen påpekat — nämndens tjänstgöringsskyldighet lättas vid dessa tingsturer, men en sådan anordning medför att den större snabbhet i rättsskipningen, som dock får antagas hava särskilt åsyftats med de täta sammanträdenas införande, i regel icke därmed vinnes. Enligt lagen den 13 maj 1932 om häradsnämnds tjänstgöring bör fördelning av tjänstgöringen mellan nämndemän, som äro flera än tolv, ske så, att erforderlig ortskänedom blir företrädd inom nämnden samt att ändring i nämndens sammansättning under ett och samma måls handläggning och avgörande i regel ej kommer att äga rum. Dessa bestämmelser föranleda att om, såsom i allmänhet synes vara önskvärt, tjänstgöring av samma nämndeman ej påfordras oftare än en gång i månaden — fränsett rannsakingar med häktade och andra extra sammanträden — uppskov med mål måste, även vid tingstur med sammanträden varje eller varannan vecka, äga rum på fyra veckor, eller således på lika lång tid som vid den tingstur enligt vilken sammanträde hålles en gång i månaden. Härtill kan läggas att då ett nytt mål skall, i anslutning till den princip som fått uttryck i nämnda lag, utsättas till det sammanträde då nämndemän tjänstgöra, som äga ortskänedom i fråga om det föreliggande målet, omförmälda tätare sammanträden av samma anledning som nyss anförts ofta ej medföra en tidigare första handläggning av målet än vad fallet är exempelvis vid tingstur med tio årliga sammanträden.

En omständighet av stor vikt vid bedömande av frågan om lämpligheten av täta sammanträden är även att, sedan numera inskrivningsärenden skola upptagas och behandlas av inskrivningsdomaren i rättens ställe, det tidigare förefintliga behovet av ofta infallande häradsrättssammanträden för sådana ärendens avgörande bortfallit.

Härjämte bör beaktas, att anordningen med korta mellanrum mellan sammanträdena medför vissa olägenheter för domsagoarbetet. Sålunda förekommer ej sällan vid tingsturer med täta sammanträden, att det tidsödande efterarbetet från de olika sammanträdena måste flyta samman i större utsträckning än vad fallet är vid längre uppehåll dem emellan. Detta medför ej blott större svårigheter i själva arbetet utan även, framför allt, att det uppehåll i det löpande domstolsarbetet, som vid färre sammanträden inträder strax före varje nytt sammanträde, är betydligt svårare att åstadkomma. En sådan paus i

själva domstolsarbetet är emellertid från olika synpunkter synnerligen värdefull. Den ej blott bereder möjlighet för domhavanden att ostörd få utföra de mångahanda andra göromål i domsagan, som måhända måst eftersättas under det brådskande arbetet med dombok och utslag efter sammanträdet, utan ger honom även tillfälle att ingående förbereda sig för det kommande sammanträdet, något som måste anses nödvändigt för en tillfredsställande handläggning av målen och ett snabbt avgörande av desamma.

Emellertid finnas domsagor där tingsturer med täta sammanträden äro nödvändiga från den synpunkten att eljest anhopningen av mål till varje sammanträde skulle bliva alltför stor. Införandet av sådana tingsturer bör dock, med hänsyn till de ovan påpekade därmed förenade olägenheterna, ej tillgripas i större utsträckning än från nyss angiven synpunkt är behöfligt. Detta gäller som nämnt huvudsakligen turer med sammanträden en gång i veckan men i viss mån även i fråga om sammanträden varannan vecka.

Det kan därför ifrågasättas om ej i 1 § utrymme bör beredas för möjligheten att föreskriva en tingstur med sammanträden var tredje vecka för det fall, att sammanträden var fjärde vecka ej i erforderlig utsträckning skulle förebygga en alltför stor anhopning av mål men å andra sidan så täta sammanträden som varannan vecka ej kunna anses härför nödvändiga. Likaså kunna förhållanden föreligga, som göra en övergång från åttaveckorstur till fyraveckorstur mindre lämplig men däremot väl motivera en övergång till exempelvis en tur med sammanträden var sjätte vecka eller möjligen var femte eller var sjunde.

Något bärande skäl synes ej föreligga för att — såsom förslaget föranleder — då en förändring till tätare sammanträden finnes böra ske, en ökning till minst det dubbla regelmässigt skall företagas.

En regel, vilken upptager samtliga de nu berörda möjligheterna såsom till formen jämställda, torde därför vara att föredraga. En sådan regel innebär uppenbarligen icke, att de olika turer i praktiken böra erhålla tillämpning i ens ungefärligen samma utsträckning. Härvidlag bör tvärtom gälla vad ovan erinrats om lämpligheten att iakttaga en viss varsamhet vid införandet av turer med särskilt täta sammanträden. En dylik regel uttrycker endast, att möjlighet förefinnes att utan tillgripande av undantagsföreskrifter anpassa sammanträdesturerna efter växlande behov.

I formellt avseende är huvudregeln angående sammanträdesturerna i förslaget avfattad med utgångspunkt från det i varje fall önskade antalet sammanträden. Med den utvidgning av regeln, som ovan förordats, skulle en dylik avfattning bliva onödigt invecklad och tyngande. Det synes för övrigt vara lika ändamålsenligt att avfatta lagtexten så, att de turer som kunna ifrågakomma samt antalet sammanträden inom varje tur bestämmas genom angivande av, å ena sidan, att sammanträdena skola infalla å samma veckodagar med lika mellanrum, dock ej längre än åtta veckor, och å andra sidan att första sammanträdet skall börja viss veckodag närmast efter den 6 januari under vårtinget och närmast efter den 24 augusti under hösttinget samt att sista

sammanträdet skall infalla under vårtinget före den 24 juni och under hösttinget före den 15 december.

Om nyssberörda ändring i huvudregeln vidtages, torde undantagsbestämmelsen för det fall att domsaga består av flera än ett tingslag böra avfattas i anslutning till den förordade huvudregeln.

2 §.

Därest lagrådets hemställan om ändring av bestämmelserna i 1 § vinner beaktande, kan jämkning i avfattningen av förevarande paragraf bliva erforderlig.

4 §.

I sitt yttrande över utkastet har processlagberedningen erinrat, att en ökning av sammanträdenas antal medför en förkortning av den tid, vilken står vederbörande till buds för fullgörande av de skyldigheter i fråga om instämmande av talan, varom stadgas i 12 kap. 2 § och 18 kap. 2 § rättegångsbalken, och processlagberedningen har i anledning härav ifrågasatt omarbetning av dessa lagrum. Föredragande departementschefen, vilken funnit det böra anstå med de ifrågasatta ändringarna, har såsom skäl härför anfört, bland annat, att några praktiska olägenheter i antydda hänseende näppeligen torde kunna uppstå, i ty att det vore otvivelaktigt att i sådana fall då en tillämpning efter ordalydelsen av stadgandet i 12 kap. 2 §, jämfört med 1896 års lag, skulle medföra att svaranden icke komme i åtnjutande av laga stämningstid, kändanden borde anses ha fullgjort vad på honom ankomme, om han instämde saken till nästa sammanträde, till vilket stämning kunde ske enligt reglerna om laga stämningstid; varjämte departementschefen uttalat, att motsvarande tolkning syntes befogad jämväl i fråga om 18 kap. 2 §.

Lagrådet kan icke dela departementschefens mening att denna tolkning av stadgandena är otvivelaktig. Skäl saknas ingalunda för den uppfattning att lagbuden — åtminstone 12 kap. 2 § — avse visst rättegångstillfälle, oberoende av den stämningstid som kan behöva iakttagas för instämmande av den ena eller andra parten. Oavsett vilkendera uppfattningen må anses riktig, kunna emellertid enligt lagrådets förmenande några praktiska olägenheter av större betydelse icke uppstå i det antydda avseendet. De fall i vilka ifrågavarande lagrum komma i tillämpning äro nämligen synnerligen sällsynta; och vidare är att märka att, därest i dylikt fall stämning skett till närmast följande rättegångstillfälle men delgivningen på grund av reglerna om stämningstid icke kunnat verkställas i behörig tid förut, detta icke kan föranleda att stämningen skall anses förfallen — vid vilket förhållande den instämmande ej lärer hava försuttit föreskriven tid — utan, jämlikt 11 kap. 32 § rättegångsbalken, allenast att målet uppskjutes till sådant rättegångstillfälle att vederbörande får åtnjuta honom tillkommande stämningstid med skyldighet för den instämmande att då fullgöra vad i sistnämnda lagrum stadgas. Lagrådet anser med hänsyn till det anförda det icke vara oundgängligen påkallat att i förevarande sammanhang vidtagas de av processlagberedningen ifrågasatta ändringarna.

5 §.

I 7 § av 1872 års förordning stadgas att, när mål å allmänt sammanträde blivit till slut fört, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas, om den dessförinnan författas kan. Detta stadgande har oförändrat införts i början av första stycket i förevarande paragraf.

I sammanhang med remiss till lagrådet år 1917 av det förslag, som låg till grund för den sedermera antagna lagen om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden, remitterades jämväl förslag till ändring i lydelsen av 7 § i 1872 års förordning, innebärande att häradsrätten allenast i undantagsfall skulle äga rätt att låta med doms avkunnande i ett slutbehandlat mål anstå till ett senare rättegångstillfälle.

Vid granskning av detta förslag anmärkte lagrådet, bland annat, att å allmänt sammanträde kunde hopa sig mål av vidlyftig och invecklad beskaffenhet; fordrade man av ordföranden att domar i de å dylikt sammanträde slutförda målen skulle så gott som undantagslöst vara författade före sammanträdet slut, komme detta otvivelaktigt att medföra ett för nämnden samt parter och övriga rättssökande i hög grad ovälkommet förlängande av sammanträdet, vidare att göra domarens arbete väsentligt tyngre och slutligen, vilket vore det mest betänkliga, att menligt inverka på domens innehåll.

När sedermera år 1918 dåvarande chefen för justitiedepartementet i statsrådet anmälde ovan förstnämnda lagförslag, anförde han, att då han vore av den meningen att uppskov med doms avkunnande i praxis förekomme i långt större utsträckning än som med nu gällande lagbestämmelser syntes vara för enligt och det kunde lända rättsskipningen till synnerlig båtnad, om dylikt uppskov begränsades till det i lagen förutsatta fallet att domen icke »kan författas» före sammanträdet slut, en hel del syntes på ifrågavarande område vara att vinna utan lagändring allenast genom åtgärder, åsyftande att ändra praxis till överensstämmelse med gällande lag. Med hänsyn härtill och på de av lagrådet mot den föreslagna lagändringen anförda skälen fann departementschefen att med densamma för det dåvarande lämpligen kunde anstå.

Den ändring i praxis som departementschefen år 1918 framhöll såsom lämplig torde icke hava i önskvärd omfattning inträtt. Att för vinnande av sådan ändring tillgripa den skarpa omformulering av stadgandet som år 1917 föranledde lagrådets avstyrkande synes väl icke böra ifrågakomma. Men ifrågasättas kan om icke något kunde vinnas i den riktning departementschefen år 1918 betecknade såsom ländande rättsskipningen till synnerlig båtnad genom att kraftigare än som skett i den från 1872 års förordning införda och alltså icke i erforderlig mån efterlevda bestämmelsen framhålla det önskvärda i doms omedelbara avkunnande.

Iakttages erforderlig försiktighet i formuleringen, torde de betänkligheter som lagrådet år 1917 hyste mot det då föreslagna stadgandet ej kunna göras gällande. Därest till en början stadgas, att när mål å allmänt sammanträde blivit fört till slut, dom skall avkunnas innan sammanträdet ändas, samt där- efter i en följande mening tillägges att, om hinder därför möter i anseende till målets beskaffenhet eller mängden av de å sammanträdet slutförda målen,

avkunnandet må uppskjutas till senare allmänt sammanträde under tinget eller till slutsammanträdet, torde någon fara ej föreligga vare sig för förhastade domslut eller för ett obehörigt förlängande av sammanträdena.

Måhända invändes mot en dylik omformulering, att den ej skulle få avsevärd betydelse då den bristande efterlevnad av föreliggande stadganden i ämnet, som departementschefen år 1918 beklagat, antagligen komme att i oförminskad grad fortsätta även om ett något bestämdare uttryckssätt användes. Uppenbart är dock, att de strävanden, som på vissa håll inom häradshövdingekåren under senare tid gjort sig gällande i syfte att omsorgsfullt tillvarataga föreliggande möjligheter att omedelbart avkunna dom, genom den förordade formuleringen skulle få ett välbehövt stöd och därmed en större spridning än om den gamla bestämmelsen får kvarstå oförändrad.

Användes den nu ifrågasatta formuleringen i början av första stycket av paragrafen, torde detsamma i fortsättningen böra undergå därav föranledda jämkningar.

Med den i första punkten av första stycket införda bestämmelsen om sammanträde för doms avkunnande och tingets avslutande avses uppenbarligen att, om mål fortfarande är oavgjort då det sista allmänna sammanträdet hållits, ovillkorlig skyldighet skall föreligga att hålla slutsammanträde för doms avkunnande. Detta bör enligt lagrådets mening uttryckas klarare än i förslaget skett. Göres sådant förtydligande och vidtages i anslutning därtill någon jämkning av ordalagen i andra punkten därhän att densamma uttryckligen icke berör annat anstånd med doms avkunnande än sådant som äger rum till ett senare allmänt sammanträde under tinget, synes tredje punkten kunna i sin helhet utgå.

Beträffande den tid, som må förflyta mellan det sista allmänna sammanträdet och slutsammanträdet, innehåller förslaget — fränsett de slutsammanträden som avses i 6 § — allenast den begränsningen att slutsammanträdet icke får hållas senare än den 20 juli för vårtinget och den 31 december för hösttinget. Det kan ifrågasättas om därmed erhålles en tillräcklig garanti för iakttagandet av tillbörlig skyndsamhet. I åtskilliga tingslag, där allenast fem allmänna sammanträden hållas under året, kan det sista allmänna sammanträdet infalla så tidigt att mer än tio veckor återstå till den dag, då enligt förslaget slutsammanträde sist må hållas. Om det bleve regel att den förberedelsetid för slutsammanträdet, som enligt förslaget är medgiven, tillfullo toges i anspråk, skulle detta förty kunna medföra ett icke önskvärt fördröjande av målens avgörande. Att förebygga detta genom föreskrivande av en viss längsta tidrymd är emellertid vanskligt, alldenstund behovet av förberedelsetid enligt sakens natur är växlande och fall onekligen kunna förekomma då förberedelsen kräver mera avsevärd tid. Lagrådet vill därför i stället förorda ett tillägg till förevarande stadgande, som utmärker att slutsammanträde icke utan verklig anledning må uppskjutas fram emot den gräns, vilken anges såsom den yttersta, utan fastmera bör hållas så snart det låter sig göra.

Därest den vid 1 § gjorda hemställan om uppflyttning till första stycket

av bestämmelsen angående tingsställe vinner beaktande, synas orden »å tingsstället» kunna utgå ur förevarande paragraf.

Ett angivande, såsom i andra stycket, av de olika slag av mål, vari särskild skyndsamhet med doms avkunnande på grund av laga föreskrift eller enligt praxis skall iakttagas, kan lätt komma att lida av ofullständighet. Till denna kategori böra exempelvis hänföras jämväl mål, som angå gäldenärs försätande i konkurs. Lagrådet förordar förty i stället för en sådan uppräknig ett stadgande av mera allmänt innehåll.

6 §.

Enligt 1872 års förordning i dess år 1913 ändrade lydelse ges möjlighet att oavsett om domsaga består av ett eller flera tingslag börja första sammanträdet under tinget icke blott viss måndag eller torsdagen därpå utan även följande måndag (tredje sammanträdesturen). Förslaget medger icke motsvarande möjlighet. Visserligen torde de skäl, som ansågos böra föranleda tillåtelse att framflytta tiden för första sammanträdet en hel vecka, hava förlorat i styrka, men förhållandena kunna dock i vissa fall vara sådana, att möjlighet att börja sammanträdena senare än förslaget tillåter bör hållas öppen. Lagrådet ifrågasätter därför, om icke genom stadgande i förevarande paragraf borde åt Konungen lämnas rätt att, där det med hänsyn till särskilda förhållanden prövas lämpligt, medgiva sådant undantag från bestämmelserna i 1 §, att första sammanträdet under tinget må börjas senare än där sägs.

Då bestämmelsen i sista punkten får antagas avse ej blott särskilda sammanträden för doms avkunnande mellan de allmänna sammanträdena under tinget utan jämväl de särskilda sammanträden som hållas för tings avslutande, vill lagrådet, under hänvisning till vad lagrådet vid 5 § anfört, erinra att tillräcklig anledning knappast synes föreligga att, för de fall som ifrågavarande lagstadgande avser, giva andra bestämmelser rörande den tid inom vilken slutsammanträde skall hållas än dem vilka enligt 5 § skola gälla för slutsammanträden i allmänhet.

Vad angår frågan huruvida vid fastställande av särskild tingsordning enligt 6 § må meddelas föreskrift om utsättande av sammanträde för doms avkunnande mellan de allmänna sammanträdena under tinget, torde ett stadgande i detta avseende få anses lämpligt. Därest Konungen ej tillades rätt att meddela sådan föreskrift, skulle jämlikt 5 § dom, som ej kan omedelbart meddelas, icke kunna avkunnas tidigare än å det följande allmänna sammanträdet. Otviveltigt skulle i åtskilliga fall härigenom kunna vållas allt för stor tidsutdräkt, och därför bör möjlighet finnas att dessförinnan hålla särskilt sammanträde. Den i 6 § givna bestämmelsen synes emellertid vara för kategoriskt avfattad. Fall kunna förekomma då en ovillkorlig skyldighet att hålla särskilt sammanträde för doms avkunnande skulle medföra kostnader och besvär, som ingalunda uppvägas därav att domen avkunnas något tidigare. Det synes fördenskull lämpligen kunna överlätas åt domhavanden att avgöra huruvida särskilt sammanträde bör hållas. Bestämmelsen bör alltså för nu avsedda fall givas det innehåll att den Konungen tilldelade befogenheten att

härutinnan meddela föreskrift skall avse allenast att särskilt sammanträde för doms avkunnande må utsättas att hållas mellan de allmänna sammanträdena under tinget. Någon anledning att därtill foga bestämmelse om den tid, inom vilken detta särskilda sammanträde skall hållas, synes ej föreligga.

Slutbestämmelserna.

I slutbestämmelserna ha angivits vissa stadganden i rättegångsbalken jämte särskilda författningar som genom lagen upphävas. Utom sålunda angivna stadganden beröres av den nya lagen även 24 kap. 5 § rättegångsbalken i vad där stadgas om tid för utgivande av häradsrätts dom. Sistnämnda stadgande har visserligen genom 1872 års förordning upphävts, så vitt angår dom avkunnad å allmänt sammanträde i tingslag där ting hållas enligt samma förordning, men gäller fortfarande i övrigt, ehuru väl stadgandet i dess helhet på grund av föreskrifterna i expeditiöslösenförordningen saknar betydelse. Det synes lagrådet, särskilt i betraktande härav, kunna ifrågasättas om icke lämpligen borde — i likhet med vad som skedde vid utfärdandet av 1872 års förordning — i slutbestämmelserna omnämnas endast de lagrum och författningar, som helt upphävas genom den nya lagen, samt därtill fogas en föreskrift om upphävande jämväl av vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot de nya bestämmelserna.

Förslaget till lag om kungörande av häradsrätts sammanträden och

Förslaget till lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall

lämnades av lagrådet utan anmärkning.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 december 1934.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, anmäler lagrådets den 16 oktober 1934 avgivna utlåtande över de den 24 september 1934 till lagrådet remitterade förslagen till *lag med vissa bestämmelser om häradsting, lag om kungörande av häradsrätts sammanträden samt lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall.*

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»I enlighet med lagrådets hemställan har i 1 § av förslaget till *lag med vissa bestämmelser om häradsting* vidtagits den ändringen att bestämmelsen om tingsställe flyttats från andra till första stycket. Härigenom vinnes, bland annat, att motsvarande bestämmelse icke erfordras beträffande de i 5 och 6 §§ omnämnda särskilda sammanträdena för doms avkunnande.

I fråga om övriga av lagrådet ifrågasatta ändringar i 1 § torde följande böra anmärkas.

Om det i ett tingslag, där sammanträden hållas var fjärde vecka under tingen, befunnits önskvärt att öka sammanträdenas antal, har hittills i praxis knappast ansetts föreligga mera än två alternativ — antingen att fördubbla eller ock att fyrdubbla antalet. Man har i dylika fall infört tingsordningar med sammanträden varannan vecka eller, mera sällan, varje vecka. Avsteg från denna praxis har endast skett i två fall, då särskilda omständigheter föranlett införande av tingsordningar med sammanträden infallande utan den eljest vanliga regelbundenheten (Hallsbergs tingslag och Frosta tingslag).

Enligt det till lagrådet remitterade lagförslaget skulle denna i praxis vedertagna ordning stadfästas. Såsom huvudtyper uppställdes där, jämte tingsordningen med sammanträden var fjärde vecka, tingsordningar med sammanträden varannan resp. varje vecka; för undantagsfall skulle avvikande tingsurer kunna föreskrivas.

Lagrådet har nu ifrågasatt om ej vid övergång från tingsordning med sammanträden var fjärde vecka borde såsom en i lagen förutsatt möjlighet kunna

ifrågakomma att införa sammanträden var tredje vecka. En sådan tingsordning skulle medföra att sammanträdena ökades från tio till fjorton om året. Detta dock endast om sammanträdena började i första veckan av tingsterminerna; i annat fall skulle endast tretton sammanträden medhinnas. Enligt lagrådets mening borde denna nya tingsordningstyp formellt jämföras med de redan nu förekommande och i förslaget upptagna typerna. Härigenom skulle möjligheterna ytterligare ökas att utan tillgripande av undantagsföreskrifter anpassa tingsordningarna efter växlande behov.

Betydelsen av att lagen möjliggör fastställandet av tingsordningar anpassade efter olika förhållanden och behov har särskilt understrukits i motiveringen till det remitterade förslaget. Då jag likväl icke anser mig kunna biträda lagrådets nu berörda ändringsförslag, har detta sin grund däri att jag anser starka skäl tala för att en tingsordning av det slag lagrådet förordat skulle komma att visa sig mindre ändamålsenlig och fördenskull icke komma att erhålla praktisk betydelse. Redan den omständigheten att tingsordningar med sammanträden var tredje vecka hittills icke i något fall införts torde vara vägledande vid bedömandet av detta spörsmål.

Tingsordningar med tätare sammanträden än var fjärde vecka ha hittills införts nästan uteslutande i tingslag som ensamma bilda domsaga. För andra tingslag ha sådana tingsordningar mera sällan ifrågasatts. Då ändring av tingsordning skett, har situationen gemenligen varit den, att belastningen av mål å de särskilda sammanträdena varit stor med därav föranledd forcering av handläggningen och utsträckning av sessionstiderna. Sammanträdena ha vanligen pågått tre eller flera dagar i följd. För att nedbringa sammanträdenas omfattning till rimligare proportioner har i dylika fall såsom den naturliga utvägen framstått att öka sammanträdenas antal till det dubbla och hålla sammanträdena varannan vecka.

En sådan ändring av tingsordningen kan sägas innebära en uppdelning av varje sammanträde på två. Någon ökad tjänstgöringsskyldighet för nämndemännen behöver och bör icke föranledas av en dylik ändring i tingsordningen. Om, såsom numera torde vara vanligt, olika grupper av nämndemän tjänstgöra de olika rättegångsdagarna eller sålunda regelbundet en dag var fjärde vecka, innebär den förändrade tingsordningen i fråga om nämndens tjänstgöring blott, att en eller flera av dessa grupper erhålla en annan tjänstgöringsdag, även den återkommande var fjärde vecka. Skulle i samband med den förändrade tingsordningen en ökning av det totala antalet rättegångsdagar äga rum — i så fall normalt med en var fjärde vecka och föranledd icke av den förändrade tingsordningen utan därav att rättegångsdagarna tidigare varit överbelastade med mål i strid mot gällande föreskrift att rättens sessioner böra sluta senast kl. 7 e. m. — undviks genom en häremot svarande ökning av nämndemännens antal ett ytterligare betungande av nämnden.

Införandet av sammanträden med tre veckors mellanrum skulle däremot uppenbarligen innebära en rätt känbar försämring i nämndens tjänstgöringsförhållanden, då ju den nya tingsordningen förutsätter inställelse för samma nämndemän var tredje vecka. Uteslutet torde nämligen vara att låta den nya tings-

ordningen medföra en ökning av nämndemännens antal med därav följande gruppindelning av nämndemännen och fördelning av målen på olika serier vilka skulle handläggas med sex veckors mellanrum. Härigenom skulle snabbheten i rättsskipningen tydligen direkt motverkas. Men även med den förutsatta, icke önskvärda ökningen av nämndemännens tjänstgöring torde en tingsordning med sammanträden var tredje vecka bereda bestämda olägenheter i tillämpningen, bl. a. därutinnan att i flertalet mål längre uppskov än tre veckor skulle finnas erforderligt. Uppskovstiden skulle då få utsträckas till sex veckor och sålunda i flertalet uppskjutna mål snabbheten i rättsskipningen bli lidande. Den fördel som genom en tingsordning av detta slag skulle stå att vinna, nämligen en fördelning av målen över ett något större antal sammanträden, kan icke i någon mån anses uppväga de nämnda olägenheterna. Äro förhållandena i ett tingslag icke sådana att man anser tillräckliga skäl föreligga för införande av sammanträden varannan vecka, synes det överhuvud vara lämpligare att bibehålla sammanträden var fjärde vecka än att införa sammanträden var tredje vecka. Om den förra tingsordningen medför att flera mål än önskvärt är förekomma till handläggning vid sammanträdena, torde olägenheterna härav med större fördel kunna minskas genom att sammanträdena eller vissa av dem utökas med en rättegångsdag. Om i något undantagsfall den av lagrådet förordade tingsordningen med ting var tredje vecka skulle finnas ändamålsenlig, kan Kungl. Maj:t jämlikt 6 § på framställning av vederbörande medgiva dess användning, men den bör enligt min mening, på grund av de avsevärda olägenheter som i allmänhet måste bliva förbundna därmed, icke införas i 1 § såsom en normaltyp.

Då beträffande ett visst tingslag fråga uppstått om övergång från åttaveckorstur till en tingsordning med tätare sammanträden, har hittills i regel icke ifrågasatts annat än införande av fyraveckorstur. Den senare tingsordningen innebär ökning av sammanträdena i tingslaget från fem till tio om året. — Det må erinras om att det här gäller ökning av sammanträdena i tingslag som tillsammans med ett eller flera andra tingslag bilda en domsaga.

Lagrådet har förordat en avfattning av lagen som för dylika fall möjliggör att utan tillgripande av undantagsföreskrifter införa sexveckorstur eller möjligen också fem- eller sjuveckorstur. En tingsordning enligt vilken sammanträdena skola hållas med sex veckors mellanrum innebär att sju sammanträden kunna hållas årligen, fyra under vårtinget och tre under hösttinget. Sjuveckorsturen överensstämmer i detta hänseende med sexveckorsturen. Femveckorsturen möjliggör hållande av nio årliga sammanträden, varav fem under vårtinget och fyra under hösttinget.

I fråga om de av lagrådet sålunda föreslagna tingsordningarna gäller liksom beträffande den förut behandlade treveckorsturen att de hittills icke i något fall kommit till användning i praktiken. I de fall — två till antalet — då man vid övergång från tingsordning med fem årliga sammanträden (åttaveckorstur) icke ansett sig böra taga steget fullt ut och införa tio sammanträden om

året, har man stannat vid tingsordningar med sju årliga sammanträden, därav fyra under vårtinget och tre under hösttinget. Men dessa tingsordningar äro likväl icke så anordnade att de kunna rubriceras såsom sex- eller sjuveckorsturer. Sammanträdena hållas nämligen icke med jämna mellanrum utan äro placerade så att de infalla på lämpliga tidpunkter i förhållande till sammanträdena i vardera domsagens andra tingslag, vilka hållas var fjärde vecka. Denna anordning har ansetts nödvändig för undvikande av kollision mellan sammanträdena i tingslagen inom samma domsaga. En kombination av fyra-veckorstur i ena tingslaget med sex- eller sjuveckorstur i det andra har icke lämpligen kunnat genomföras.

Vad nu sagts angående de två fall, där en mellanform mellan åttaveckorstur och fyraveckorstur redan genomförts, äger tydligen generell giltighet. Då det vid fastställandet av tingsordningar städse är av största vikt att tillse, att sammanträdena inom en domsagas olika tingslag i förhållande till varandra infalla på lämpliga tidpunkter, måste de i lagen uppställda, för normala fall avsedda olika typerna av tingsordningar vara så beskaffade att kombination dem emellan kan ske utan att olägenheter i nu berörda hänseende uppstå. Denna fordran bleve icke uppfylld, om t. ex. sexveckorsturen jämfördes med de i förslaget upptagna tingsordningarna, och man torde därför med tämligen stor säkerhet kunna påstå att en sådan tingsordning icke skulle erhålla någon nämnvärd praktisk betydelse. Där en mellanform mellan förslagens tingsordningar finnes önskvärd, torde dess närmare utformning böra bero av förhållandena i orten. Någon allmängiltig regel härom lär icke kunna uppställas, och möjlighet till en lämplig anordning synes, på sätt det remitterade förslaget angiver, böra beredas genom undantagsföreskrifter.

Vad nu anförts torde utvisa att en omarbetning av förslagens tingsordningsregler i den riktning lagrådet ifrågasatt icke vore ägnad att medföra några praktiska fördelar. Snarare torde fog föreligga för påståendet att en sådan omarbetning skulle kunna omintetgöra den relativa enhetlighet med avseende å tingsordningarna som förslaget utan åsidosättande av tillbörliga anspråk på smidighet i tillämpningen sökt åstadkomma. Jag finner således icke skäl föreligga att vidtaga ändring i förslagens 1 § i oförmälda hänseende.

Frånsett den förutnämnda omflyttningen av föreskriften om tingsställe samt ett par smärre redaktionella jämkningar torde följaktligen 1 § böra bibehållas i sin lydelse enligt det till lagrådet remitterade förslaget. Vid sådant förhållande är någon jämkning i avfattningen av 2 § icke påkallad.

I 3 och 4 §§ ha allenast vidtagits ett par mindre redaktionella jämkningar.

Enligt 5 § första stycket i det till lagrådet remitterade förslaget hade icke gjorts ändring i den enligt 7 § av 1872 års förordning gällande föreskriften att när mål å allmänt sammanträde blivit till slut fört, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas, om den dessförinnan kan författas. Redan vid ett tidigare tillfälle, år 1918, då ändring av denna föreskrift var ifrågasatt, har framhållits att uppskov med doms avkunnande i praxis förekomme i

större utsträckning än som vore förenligt med föreskriften. Enligt lagrådets mening borde nu vidtagas en omformulering av densamma, varigenom med större skärpa skulle framhållas önskvärdheten av att dom omedelbart avkunnas. Vad lagrådet härutinnan anfört synes beaktansvärt. Dock torde det icke vara lämpligt att såsom skäl berättigande till uppskov med doms avkunnande jämte 'målets beskaffenhet' införa även 'mängden av de å sammanträdet slutförda målen'. Ett dylikt tillägg skulle enligt min tanke snarast innebära ett försvagande av den nu gällande bestämmelsen, då det är ett ganska normalt förhållande vid ett allmänt tingssammanträde, att det förekommer en mängd slutförda mål. Såsom giltigt hinder för doms avkunnande å det sammanträde då handläggningen slutförts anser jag därför böra angivas allenast beskaffenheten av det mål varom fråga är. I enlighet härmed har stadgandets avfattning ändrats.

Betydelsen av att hos domstolarna inskräpes vikten av doms avkunnande innan sammanträdet ändas, där detta låter sig göra, ligger icke minst däri, att rättens ordförande härigenom föranledes att noggrannare bereda sig till varje måls handläggning vid tinget. Genom det studium av akterna i ett uppskjutet mål och av den till prövning föreliggande rättsfrågan, som genom en dylik bestämmelse nödvändiggöres, blir ordföranden mera skickad för en ändamålsenlig processledning, som kan leda till målets fullständigare utredning och till förebyggande av uppskov. Den koncentration av förhandlingen i ett mål som sålunda kan uppnås är ofta av den största betydelse för målets skyndsamma slutförande. Bestämmelsen att dom skall avkunnas innan sammanträdet ändas, om hinder ej möter i målets beskaffenhet, kan även hava det goda med sig, att häradshövdingarna taga som regel att i *alla* mål hålla överläggning med nämnden samma dag målet slutbehandlats. Att överläggning med nämndemännen sålunda hålles i omedelbar anknytning till den muntliga förhandlingen i målet utgör i själva verket en grundförutsättning för att nämnden skall erhålla den betydelse för målets avgörande som lagen avsett. Tid behöver icke spillas på en föredragning av målet från ordförandens sida; han kan inskränka sig till att erinra om vad som eventuellt förekommit vid tidigare rättegångstillfälle och till en upplysning om de lagbestämmelser som skola tillämpas på det föreliggande fallet. I det stora flertalet fall skall en dylik överläggning, även i mera invecklade mål, kunna leda till att rätten kommer till ett preliminärt beslut, även om ordföranden skulle finna erforderligt att låta med domens avkunnande anstå till nästa sammanträde med samma nämnd för ett ytterligare genomtänkande av domen. Vid detta sammanträde skall som regel överläggningen icke behöva återupptagas. På detta sätt undgås de ofta tidsödande överläggningar till dom, som antagligen allt fortfarande på ett eller annat ställe förläggas till början av tingssammanträdena och därigenom menligt inverka på domstolens möjlighet att iakttaga de tider som utsatts för målets handläggning, vilket för parter och vittnen ofta kan komma att medföra en högst oläglig tidsödande väntan.

Den angivna ändringen i första stycket av 5 § har föranlett viss jämkning i samma styckes fortsatta lydelse. Härvid har iakttagits vad lagrådet yttrat dels därom att det borde av lagrummet otvetydigt framgå att skyldighet föreligger att hålla slutsammanträde då mål är oavgjort vid sista allmänna sammanträdet av ett ting, dels ock därom att lagrummet borde utmärka att slutsammanträde skall hållas utan onödigt dröjsmål.

Andra stycket av 5 § har på sätt lagrådet förordat givits ett mera allmänt innehåll.

Beträffande 6 § — som innehåller bemyndigande för Kungl. Maj:t att i undantagsfall fastställa tingsordningar vilka avvika från vad 1 § stadgar i fråga om det årliga antalet sammanträden och tiden mellan sammanträdena — har lagrådet ifrågasatt ett tillägg, varigenom dessutom skulle beredas möjlighet att göra sådant undantag från bestämmelserna i 1 §, att första sammanträdet under tinget må börjas senare än där sägs. Med hänsyn till att redan huvudbestämmelserna medgiva att tingsordningarna i stor omfattning lämpas efter föreliggande förhållanden torde en dylik undantagsregel icke vara erforderlig. Det synes också vara av vikt att tingsammanträdena överallt taga sin början så tidigt som möjligt under de legala tingsperioderna. Något fall där det av lokala hänsyn skulle vara av nöden att uppskjuta tingets början längre än det remitterade förslaget medgiver är svårt att tänka sig. Jag har därför ej funnit anledning att på denna punkt göra någon saklig ändring i förslaget; i redaktionellt hänseende har dock avfattningen jämkats. — På sätt lagrådet yttrat torde få anses motiverat att giva stadgandet i 6 § om hållande av särskilda sammanträden för doms avkunnande mellan de allmänna sammanträdena en mindre kategorisk avfattning. Vid ändring härutinnan synes även den i 6 § upptagna bestämmelsen om tid, inom vilken sammanträden för doms avkunnande skola hållas, böra utgå. Beträffande dylika sammanträden vilka tillika äro slutsammanträden kommer tydligen enligt den omformulerade 5 § i allt fall att gälla, att de skola hållas utan onödigt dröjsmål. I enlighet med vad nu anförts har 6 § undergått erforderlig omarbetning.

Vad lagrådet anfört rörande slutbestämmelsernas avfattning — nämligen att däri borde omnämnas endast de lagrum som helt upphävas genom den nya lagen samt därtill fogas en föreskrift om upphävande jämväl av vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot de nya bestämmelserna — synes innefatta en allmängiltig regel som i många fall bör kunna med fördel iakttagas. Då emellertid de lagrum som av den nu föreslagna lagen skulle beröras utan att därigenom helt upphävas äro helt få samt i vart fall ett av lagrummen, 26 kap. 4 § byggningsbalken, lämpligen bör särskilt anmärkas, synes dock i förevarande fall vara att föredraga att angiva de lagrum som äro i fråga. Därvid torde även, såsom lagrådet yttrat, böra medtagas den visserligen numera betydelselösa föreskriften i 24 kap. 5 § rättegångsbalken att härads hövding i visst fall skall utgiva dom innan han från tingsstad reser. Ett tillägg härom har därför skett i slutbestämmelserna.

Beträffande de övriga lagförslagen, vilka av lagrådet lämnats utan an-

märkning, må här endast anmärkas att i 2 § av förslaget till *lag om kungörande av häradsrätts sammanträden* vidtagits en rent redaktionell ändring medan förslaget till *lag om upphävande av 2 kap. 8 § rättegångsbalken samt lagen den 22 maj 1891 angående ändrad tid för saköreslängds avlämnande i vissa fall* är oförändrat.»

Föredraganden hemställer härefter, att ifrågavarande tre lagförslag, de båda förstnämnda jämkade i enlighet med vad nu anförts, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till nästkommande års riksdag skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.